

Regeringens proposition till Riksdagen med förslag till lag om upphävande av lagen om ersättande av skador som orsakats av exceptionella översvämningar och vissa lagar som har samband med den

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL

I propositionen föreslås att lagen om ersättande av skador som orsakats av exceptionella översvämningar upphävs och att lagen om ersättande av skördeskador och lagen om enskilda vägar ändras. Propositionens syfte är att skapa ett försäkringsbaserat skydd mot översvämningsskador på byggnader och lösöre i dem. Systemet med ersättning för översvämningsskador ska reformeras så att skador som översvämningar i vattendrag orsakar på byggnader eller konstruktioner och lösöre i dem inte längre ersätts av statens medel utan genom försäkringar som tillhandahålls på marknaden. Skador på jordbruket som orsakas av översvämningar i vattendrag ersätts på samma sätt som i dag från statsbudgeten och för reparation av skador på enskilda vägar kan beviljas bidrag. Propositionen hör till en helhet av lagstiftningsreformer som har till syfte att förbättra beredskapen för förändringar i väder- och vattenförhållandena och de risker som dessa medför.

Enligt det gällande systemet, som bygger på lagen om ersättande av skador som orsakats av exceptionella översvämningar, täcker ersättningsskyddet endast de skador som orsakas av översvämningar i vattendrag. Liknande skador på egendom orsakas emellertid också av översvämningar som följer av högt havsvattenstånd och exceptionella regn. När extrema väder- och vattenförhållanden blir allt vanligare förväntas olika översvämningar och översvämningsskador öka. Det är dock inte motiverat att reformera ersättningssystemet så att skador på enskild egendom ersätts av offentliga medel på ett mera heltäckande sätt än i dag.

Systemet med ersättning för skador som översvämningar i vattendrag orsakar byggnader och lösöre är bristfälligt därför att bestämmelserna i den gällande översvämningsskadlagen kan tolkas på olika sätt, förfarandet för behandling av ersättningsärenden be-

står av många steg och är administrativt tungt och det går långsamt att få ersättning särskilt under svåra översvämningssår. Förutom statsekonomiska orsaker, finns det andra orsaker som talar för avveckling av det statliga systemet när det gäller skador orsakade av översvämningar i vattendrag, dvs. ett jämlikt bemötande av medborgare, behovet att för enkla och påskynda ersättningsbehandlingen samt den allmänna principen att det primära ansvaret för egendom och beredskap för skador som förorsakas den vilar på ägaren.

I regel kan man teckna försäkringar mot skador på egendom. I Finland har det dock inte funnits försäkringsprodukter som innehåller ett ersättningsskydd mot skador som översvämningar i vattendrag orsakar på byggnader och lösöre i dem. Under beredningen av reformen av ersättningssystemet har man därför tillsammans med försäkringsbranschen och andra intressentgrupper utrett möjligheterna att förbättra tillgången på översvämningförsäkringsskydd genom lagstiftning. Beredningen har resulterat i att man fastställt en miniminivå för försäkringsskyddet som, när den införs, ska leda till att det statliga systemet med ersättning för byggnads- och lösöresskador orsakade av översvämningar i vattendrag kan avskaffas, men ett försäkringsskydd som motsvarar det nuvarande skyddet fortsätter att existera. Under beredningen har försäkringsbranschen godkänt allmänna modellvillkor för försäkringsskydd mot översvämningsskador. Vidare har två försäkringsbolag lanserat försäkringsprodukter som innehåller översvämningsskydd. Eftersom modellvillkoren och de till buds stående försäkringsprodukterna möter de fastställda kraven på försäkringsskyddet mot översvämningsskador behövs det ingen speciallagstiftning för att åstadkomma försäkringsprodukter av denna typ.

För att utvidga utbudet av försäkringsprodukterna med skydd mot översvämningar borde försäkringstagare och försäkringsbolag i tillräckligt god tid få information om att liknande skador inte ersätts av statliga medel efter övergångsperioden. Därför föreslås det att den gällande lagen om ersättande av skador som orsakats av översvämningar upphävs

genom en särskild lag som träder i kraft ungefär tre år efter att lagen har stadfästs. Lagarna om ändring av lagen om ersättande av skördeskador och lagen om enskilda vägar, som ingår i propositionen ska träda i kraft samtidigt.

Lagarna avses träda i kraft den 1 januari 2014.

INNEHÅLL

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL	1
INNEHÅLL	3
ALLMÄN MOTIVERING	5
1 INLEDNING.....	5
2 NULÄGE	6
2.1 Översvämningar och översvämningsskador.....	6
2.2 Lagstiftning och praxis.....	8
Översvämningsskadelagen	8
Lagen om ersättande av skördeskador.....	9
Lagen om enskilda vägar.....	10
Hantering av översvämningsskador.....	10
2.3 Den internationella utvecklingen och lagstiftningen i utlandet.....	11
Sverige.....	11
Norge.....	11
Danmark.....	12
Tyskland.....	12
Förenade kungariket.....	13
Frankrike	13
Spanien	14
Belgien	14
Schweiz	15
Europeiska unionens solidaritetsfond.....	15
Europeiska kommissionens meddelande om risk- och krishantering inom jordbruket	16
Sammandrag av de utländska systemen för översvämningsskadeersättning	16
2.4 Bedömning av nuläget	16
Översvämningsskadelagen	16
Försäkring mot översvämningsskador.....	18
3 MÅLSÄTTNING OCH DE VIKTIGASTE FÖRSLAGEN.....	18
3.1 Mål och medel.....	18
3.2 De viktigaste förslagen.....	19
Lag om upphävande av översvämningsskadelagen.....	19
Lag om ändring av lagen om ersättande av skördeskador.....	20
Andra förslag.....	20
4 PROPOSITIONENS KONSEKVENSER	21
4.1 Ekonomiska konsekvenser	21
Konsekvenser för statsfinanserna	21
Kommunalekonomiska konsekvenser	21
Konsekvenser för hushållen	21
Konsekvenser för företagen.....	22
4.2 Konsekvenser för organisationer och anställda.....	23
Den arbetstid som krävs för behandlingen av översvämningsskadeersättningar inom statsförvaltningen	23
5 BEREDNINGEN AV PROPOSITIONEN	23
5.1 Riksdagens uttalande.....	23

5.2	Beredningsskeden och beredningsmaterial	23
5.3	Remissyttranden och hur de har beaktats	24
	DETALJMOTIVERING	25
1	LAGFÖRSLAG	25
1.1	Lag om upphävande av lagen om ersättande av skador som orsakats av exceptionella översvämningar	25
	Reformen av ersättningssystemet för översvämningsskador	25
	Kraven på försäkringsskydd mot översvämningsskador på byggnader och lösöre	25
	Försäkringsskydd mot översvämningsskador	29
	Upphävande av översvämningsskadelagen	30
	Ikraftträdande	30
1.2	Lag om ändring av lagen om ersättande av skördeskador	30
1.3	Lag om ändring av lagen om enskilda vägar	31
2	IKRAFTTRÄDANDE	33
3	LAGSTIFTNINGSORDNING	33
	LAGFÖRSLAG	34
	Lag om upphävande av lagen om ersättande av skador som förorsakats av exceptionella översvämningar	34
	Lag om ändring av lagen om ersättande av skördeskador	35
	Lag om ändring av 94 § i lagen om enskilda vägar	37
	BILAGA	38
	PARALLELLTEXTER	38
	Lag om ändring av lagen om ersättande av skördeskador	38
	Lag om ändring av 94 § i lagen om enskilda vägar	41

ALLMÄN MOTIVERING

1 Inledning

Klimatförändringen antas förändra vattenförhållandena avsevärt även i Finland. Det antas att den årliga nederbörden och temperaturerna förändras, vilket också påverkar vattenföringen och vattenståndet i vattendragen under olika årstider. Enligt uppskattningar kommer extrema fenomen i anslutning till vattnets kretslopp, t.ex. torka, störtregn och översvämningar, att bli vanligare. Också i Finland kan det i exceptionella situationer komma störtregn liknande dem som man upplevt i Centraleuropa, och då är storöversvämningar möjliga även hos oss. Risken för översvämningar är särskilt stor om kraftiga eller långvariga regn inträffar samtidigt som snösmältningen.

Översvämningar vintertid har antagits bli vanligare i södra och mellersta Finland. I södra Finland kommer de största översvämningarna i framtiden att orsakas av störtregn om sommaren eller hösten. I norra Finland kan snötäcket och vårflödena öka tillfälligt, trots att de antas avta senare. I sjöarna förskjuts tidpunkten för flödet från våren till sommaren och i de största vattendragens centralsjöar till vintern. När vintrarna blir varmare ökar översvänningsshotet i år och älvar till följd av isdammar, issörja, regn och snösmältning.

Klimatförändringen kan öka intensiteten hos regnen och översvämningarna till följd av störtregn. Störtregn i tätorts- och stadsområden orsakar betydande ekonomisk skada. Från markytan och avloppsrör tränger vatten in i byggnader, eftersom dagvattensystemen inte är planerade och byggda för att avleda de vattenmängder som uppkommer vid störtregn.

Havsytan har enligt den internationella klimatpanelens (IPCC) senaste scenario beräknats stiga med 18 – 59 cm före 2100 (Fjärde bedömningsrapporten, 2007) Om man beaktar att glaciärerna börjar smälta snabbare, förväntas havsytan stiga ytterligare). Scenarierna i vetenskapliga publikationer visar variation från ca 10 cm ända upp till 200 cm. Det vägda medeltalet utgående från

en expertbedömning är en höjning på 50 – 60 cm. Eventuellt ökande stormar kan också öka risken för översvämningar från havet. När det gäller den finska kusten, ska man också beakta landhöjningen efter istiden som är 30 - 90 cm på 100 år. Landhöjningen är kraftigast vid Kvarken och svagast i östra delen av Finska viken. Enligt undersökningarna kommer smältningen av inlandsisen på Grönland att höja havsytan vid Finlands kust mindre än i haven i genomsnitt.

När översvämningar, störtregn samt högre havsnivå blir vanligare drabbar de skador detta orsakar allt större befolkningsgrupper och egendomsslag. De både till antalet och det ekonomiska värdet största skadorna förorsakas bostads- och industribyggnader samt det lösöre som finns i dem. Det sammanlagda skadebeloppet kan bli anmärkningsvärt stort och de ekonomiska förluster som drabbar privata hushåll och företag kan allvarligt hota försörjningen eller produktionen.

Det primära sättet att anpassa sig till förändringar i vattenförhållandena är att försöka förebygga och minska de skador som orsakas av översvämningar och andra ovan nämnda naturfenomen och deras svårighetsgrad. Beredskap för översvämningar ska bygga på en systematisk bedömning av översvänningsriskerna och planering av riskhanteringen. Lagen om hantering av översvänningsrisker (620/2010) och förordningen (659/2010) som utfärdats med stöd av lagen trädde i kraft sommaren 2010. Det primära syftet är att förebygga översvänningsrisker bl.a. genom områdesplaneringen och styrningen av byggandet samt minska sannolikheten för översvämningar med hjälp av vattenekonomiska åtgärder. I sista hand försöker man minska översvämningsskadorna genom skyddskonstruktioner.

Det är dock inte alltid tekniskt möjligt eller ekonomiskt förnuftigt att förebygga översvänningsrisker och skador. Vid sidan av åtgärder som förebygger skador bör man därför säkerställa att de ekonomiska förlusterna till följd av översvämningsskador vid behov kan ersättas tillräckligt heltäckande och snabbt.

Skador som orsakats av exceptionella översvämningar i vattendrag kan för närvarande ersättas av statsmedel upp till ett visst belopp. Om ersättandet bestäms i lagen om ersättande av skador som förorsakats av exceptionella översvämningar (284/1983, *översvämningsskadelagen*) som trädde i kraft den 1 april 1983. Före detta betalades ersättningar för skador som orsakats av exceptionella översvämningar av anslag som riksdagen beviljade för detta ändamål i statsbudgeten på grund av beslut som statsrådet fattat i enskilda fall. Syftet med stiftandet av översvämningsskadelagen var att förenhetliga och påskynda ersättningspraxisen.

Före 1991 finansierades översvämningsskadeersättningarna ur tilläggsbudgeter. År 1991 ändrades översvämningsskadelagen så att i statsbudgeten intas varje år ett permanent treårigt reservationsanslag som för närvarande uppgår till 841 000 euro för ersättande av skador som orsakas av exceptionella översvämningar. Anslaget har dock inte räckt till för betalningen av ersättningar t.ex. 2001, 2004 och 2005, då man var tvungen att ta till tilläggsbudgeter för att finansiera

Systemet med ersättning för skador som översvämningar i vattendrag orsakar byggnader och lösöre är bristfälligt därför att bestämmelserna i den gällande översvämningsskadelagen kan tolkas på olika sätt, förfarandet för behandling av ersättningsärenden består av många steg och är administrativt tungt och det går långsamt att få ersättning särskilt under svåra översvämningsår. Ersättningsskyddet enligt översvämningsskadelagen täcker endast de skador som orsakas av översvämningar i vattendrag, dvs. närmast av exceptionellt högt vattenstånd i åar eller sjöar. Enligt lagen ersätts inte skador som orsakats t.ex. av att vatten vid störtregn trängt in i en byggnad direkt från markytan eller via avlopp, och inte heller skador som beror på exceptionellt högt havsvattenstånd. Ytterligare är de kategorier av egendom som ersätts begränsade i lagen.

Av dessa orsaker behöver ersättningssystemet enligt översvämningsskadelagen reformeras. Behovet av revidering ökas av att översvämningsskador beräknas bli vanligare och de ekonomiska förluster som de medför beräknas öka. Målet är att olika översväm-

ningsskador på byggnader och lösöre ska ersättas på enhetliga grunder och enligt ett så enkelt och snabbt förfarande som möjligt oberoende av hur översvämningen har uppkommit.

Det är dock inte motiverat att reformera ersättningssystemet så att skador på enskild egendom ersätts av offentliga medel på ett mera heltäckande sätt än i dag. På samma sätt som när det gäller andra egendomsskador ska ersättningskyddet mot skador på byggnader och lösöre i första hand ordnas genom skadeförsäkringar. Det här står också i linje med den allmänna principen att det primära ansvaret för egendom och beredskap för skador som förorsakas den vilar på ägaren. Det är alltså motiverat att införa ett försäkringsbaserat ersättningssystem också när det gäller översvämningar i vattendrag. Även statsekonomiska orsaker, kraven på ett jämlikt bemötande av medborgare och behovet att förenkla och påskynda behandlingen av ersättningar talar för detta.

Ett försäkringsbaserat översvämningsskydd ingår i en helhet som har till syfte att förbättra beredskapen för förändringar i väder- och vattenförhållandena och de risker som dessa medför. Färdiga projekt som tjänar samma syfte är de nya bestämmelserna om hantering av översvämningsskydd och dammsäkerhet. Övriga projekt som ingår i denna helhet handlar om revidering av bestämmelserna om hantering av översvämningar i vattendrag till följd av störtregn, utveckling av vattenlagens bestämmelser om beredskap för risker för översvämningar och torka samt revidering av bestämmelserna om stöd till skydd mot översvämningar.

2 Nuläge

2.1 Översvämningar och översvämningsskador

Översvämningar kan allmänt indelas i översvämningar i vattendrag till följd av att vattenståndet i älvar och sjöar stiger, översvämningar som beror på att havsnivån stigit samt översvämning någon annanstans än i vattendrag till följd av störtregn. Översvämningar i vattendrag orsakas i Finland vanligtvis av regn och snösmältning, men också is-

dammar och dammar bildade av issörja kan ställvis orsaka kraftig höjning av vattenståndet i en älv eller å. På havsstränder kan stormar tillsammans med andra faktorer som höjer vattenståndet orsaka översvämningar.

I ett tätbebyggt stadsliknande område kan ett störtregn och snösmältning leda till att såväl bäckar och diken som gator översvämmas när regnvattenavloppen och högvattenfåror i terrängen inte förmår avleda vattnet tillräckligt snabbt. Dessa dagvattenöversvämningar, som också kallas tätorts- eller störtregnsöversvämningar, uppstår snabbt, är kortvariga och rätt lokala.

Flera olika typer av översvämningar som beror på till exempel snösmältning, regn, kravis och isdammar kan uppträda samtidigt. De värsta översvämningarna uppstår i allmänhet när flera faktorer samtidigt bidrar till att höja vattenståndet.

Någon verkligt exceptionell översvämning med vittgående konsekvenser har inte inträffat i Finland sedan 1899. Återkomsttiden för den översvämning som då förekom i bl.a. Vuoksi, Kymmene älvs och Kumo älvs vattendrag har uppskattats till minst 250 år. Lokalt har dock bl.a. isdammar kunna höja vattenståndet betydligt mera än en vid en översvämning som återkommer en gång på 250 år. Under det senaste århundradet inträffade svåra översvämningar från vattendrag 1924, 1955, 1962, 1974–1975, 1980–1982, 1984, 1987, 1988 och 1990. De svåraste översvämningssären i början av detta årtusende har varit 2000, 2004 och 2005. År 1984 lades cirka 10 000 hektar under vatten enbart kring Kyrö älv. Sommaren 2004 förorsakade rikliga regn som pågick några dagar i månadsskiftet juli-augusti översvämningar i Mellersta Finlands norra del, Norra Savolax och Södra Finland. I början av augusti 2004 regnade det i Österbotten under en dag ställvis upp till 150 millimeter, dvs. motsvarande ungefär tre månaders nederbördsmängd.

Havsvattenöversvämningar som orsakat skador har varit sällsynta i Finland. De högsta havsvattenstånden har iakttagits i januari 2005, då till exempel havsvattenståndet i Helsingfors var drygt 1,5 meter högre än medelvattenståndet. Vattnet steg på gatorna och hamnområdena i Helsingfors centrum och

förstäderna och förorsakade skador på byggnader och annan egendom

Under detta årtionde har det redan inträffat flera dagvattenöversvämningar. I Vasa upplevde man ett exceptionellt hårt åskväder den 31 juli 2003. Då regnade det på en kort tid flera tiotals millimeter vatten i stadens centrum, varav över 20 mm på en timme. Vatten svallade på gatorna, packades mot byggnadernas väggar och strömmade in i källare. På eftermiddagen den 12 augusti 2007 regnade det ställvis över 100 mm, eventuellt upp till 150 mm, på tre timmar i Björneborg. Störtregnet gav upphov till dagvattenöversvämningar som stängde gator och vatten och avloppsvatten strömmade in i hundratals fastigheter.

Översvämningar orsakar varje år skador i någon del av Finland, men variationen är mycket stor från år till år. Exempelvis under hela 1990-talet var beloppet av översvämningsskadorna litet, sammanlagt ungefär tre miljoner euro, men enbart 2004 ungefär åtta miljoner euro. Största delen av översvämningsskadorna har orsakats av översvämningar i vattendrag till följd av snösmältning, störtregn eller isdammar. År 2005 var beloppet av skadorna ungefär 17 miljoner euro, varav 12 miljoner euro orsakades av exceptionellt högt havsvattenstånd. Dagvattenöversvämningen i Björneborg i augusti 2007 orsakade skador för nästan 20 miljoner euro, varav de skador som kom till försäkringsbolagens kännedom stod för ca 10 miljoner euro.

Med hjälp av geografiskt informationsmaterial har man försökt att noggrannare än tidigare uppskatta hur stor befolkning och egendom som är utsatt för översvämningsskador till följd av exceptionellt högt vattenstånd i vattendrag och havet. På grund av uppgifterna om översvämningssområden kan man uppskatta att t.ex. på områden där översvämningar i vattendrag eller havet förekommer i genomsnitt en gång på 250 år bor för närvarande över 50 000 människor. På översvämningssområdena finns förutom bostadsbyggnader ett avsevärt antal fritidsbostäder. Översvämningar som beror på exceptionellt kraftigt eller långvarigt regn kan däremot drabba nästan alla fastigheter i tätortsområden oberoende av närheten till vattendrag el-

ler havet. Översvämningssriskerna kan också antas öka allmänt på grund av klimatförändringens inverkan.

2.2 Lagstiftning och praxis

Översvämningsskadelagen

I översvämningsskadelagen föreskrivs om ersättande av skador som orsakas av exceptionella översvämningar i vattendrag av statens medel. Ersättning kan betalas för skada som har förorsakats växande, skördemogna eller bärgade trädgårdsprodukter, om inte skadan kan ersättas enligt lagen om ersättande av skördeskador (1214/2000). Ersättning kan dessutom betalas för bärgad skörd, växande trädbestånd, enskilda vägar, broar, diken och vallar samt byggnader eller konstruktioner. Med stöd av lagen kan också ersättas skada som har förorsakats lösöre som behövs i hushållen och produkter som tillverkats vid yrkesutövning eller lösöre som behövs däri. Ersättning kan också betalas för kostnader som föranletts av åtgärder som vidtagits i syfte att förebygga eller begränsa ovan nämnda skador, samt för skada som förorsakats på grund av att översvämning omöjliggjort sådd. Dessutom kan ersättning betalas för skada som åsamkats av att sådden till följd av översvämning omöjliggjorts. Ersättningar för skador som förorsakats jordbrukets produktionsbyggnader och -redskap, trädgårdsprodukter samt bärgad skörd betraktas som statsstöd för jordbruket, och för att de ska kunna betalas förutsätts godkännande av Europeiska kommissionen.

Med stöd av översvämningsskadelagen kan i ersättning betalas högst 80 procent av det uppskattade skadebeloppet eller av kostnaderna för åtgärder som vidtagits för att förebygga skador. Bestämmelser om ersättningsprocenten ingår i en förordning av jord- och skogsbruksministeriet som utfärdas varje år när skada förorsakats, och den kan vara olika stor för skador och kostnader av olika slag. Har den skadelidande rätt till eller har han fått ersättning på annan grund, avdras den andra ersättningen från beloppet av den ersättning som betalas med stöd av översvämningsskadelagen. De senaste åren har ersättningen för merparten av skadetyperna varit

80 procent av det uppskattade skadebeloppet, för trädgårdsprodukter samt bärgad skörd dock 60 procent. Storleken på den ersättning som betalas ut baserar sig på skadevärderingen, alltså inte på t.ex. de faktiska reparationskostnaderna för byggnaderna. Ersättning betalas inte, om den skadelidande på grund av översvämning kunde ha förhindrat skadan genom att vidta skäligen åtgärder då översvämningen inträffade eller om skadan är ringa. Enligt förordningen om ersättande av skador som förorsakats av exceptionella översvämningar (93/1995) betraktas en skada som ringa om beloppet av de skador och kostnader som samma skadelidande åsamkats av översvämning är mindre än 700 mark, dvs. cirka 118 euro.

Enligt 3 § 1 mom. i översvämningsskadelagen kan ersättning betalas till fysisk person och dödsbo, till bostadsaktiebolag, bostadsandelslag och fastighetsbolag som grundats för bostadsproduktion samt till väglag som avses i lagen om enskilda vägar (358/1962). Enligt 2 mom. kan ersättning av särskilda skäl betalas även till andra sammanslutningar och samfund. Enligt förarbetena till lagen kan det bli aktuellt att bevilja ersättning med stöd av särskilda skäl när det med beaktande av skälighetssynpunkter kan vara ändamålsenligt att bevilja ersättning även till andra sammanslutningar. I ersättningspraxis har särskilda skäl tolkats snävt. Med stöd av översvämningsskadelagen har inte ersatts skador som förorsakats fastigheter som direkt eller indirekt ägs av kommuner. Ersättning har betalats med stöd av särskilda skäl t.ex. i en situation där en bostadslägenhet som ägs av ett företag används som företagarens bostad.

Den skadelidande ska göra en ersättningsansökan hos landsbygdsnäringsmyndigheten i den kommun inom vilken den skadade egendomen finns. Om det är fråga om en skada som har drabbat en gårdsbruksenhet eller där befintligt lösöre, görs ersättningsansökan hos landsbygdsnäringsmyndigheten i den kommun där gårdsbruksenhetens driftscentrum är beläget. Landsbygdsverket meddelar årligen föreskrifter om vilken dag ersättningsansökan senast ska lämnas in. Ersättningsansökan ska göras inom en månad efter det att översvämningen upphört. Efter-

som skador på växande trädbestånd oftast inte syns genast, har ersättningsansökan som gäller skador på sådant kunnat göras fram till utgången av juni året efter översvämningen.

Kommunens landsbygdsnäringsmyndighet ansvarar för värderingen av de skador som översvämningen orsakat. Vid värderingen av skadorna kan som hjälp anlitas övriga kommunala myndigheter, de regionala skogscentralerna eller utomstående skadevärderare. Enligt översvämningsskadelagen kan de regionala skogscentralerna betalas ersättning för sakkunnighjälp i anslutning till skadevärderingen. Värderingskostnader som andra instanser tar ut kan inte ersättas av statens medel.

Kommunens landsbygdsnäringsmyndighet ska, efter att ha värderat översvämningsskadorna, till Landsbygdsverket lämna in kopior av ansökningarna och värderingsprotokollen, av bilagorna till ansökan och av de andra handlingar som behövs. Kommunens landsbygdsnäringsmyndighet kan i det skede då skadorna värderas begära utlåtande av närings-, trafik- och miljöcentralen om huruvida översvämningen är exceptionell och huruvida skadorna har orsakats av en översvämning i ett vattendrag. Om man inte har förfarit på detta sätt, begär Landsbygdsverket utlåtandet. Landsbygdsverket svarar också för att den ersättningssökande ges tillfälle att bli hörd i enlighet med 34 § i förvaltningslagen (434/2003).

Kommunens landsbygdsnäringsmyndighet fattar ett ersättningsbeslut sedan Landsbygdsverket har konstaterat att det är fråga om skador som avses i översvämningsskadelagen och har ställt de utifrån de enskilda fallen uträknade och för ersättande av skadorna behövliga medlen till landsbygdsnäringsmyndighetens disposition. Ersättningar för översvämningsskador som sökts i början av året har de senaste åren kunnat betalas ut tidigast vid följande årsskifte och ersättningar som sökts i slutet av året i allmänhet tidigast på sommaren året efter skadeåret.

Ett beslut av kommunens landsbygdsnäringsmyndighet som gäller ersättning för översvämningsskador får inte överklagas genom besvär. Ändring i beslutet får sökas genom ett skriftligt rättelseyrkande till närings-, trafik- och miljöcentralen inom en månad ef-

ter delfäendet av beslutet. Det beslut som centralen fattar med anledning av rättelseyrkandet får överklagas hos landsbygdsnäringsarnas besvärsnämnd. För att söka ändring i beslutet av landsbygdsnäringsarnas besvärsnämnd hos högsta förvaltningsdomstolen krävs besvärstillstånd.

Lagen om ersättande av skördeskador

Lagen om ersättande av skördeskador (1214/2000, *skördeskadelagen*) trädde i kraft den 15 april 2003. Med stöd av den har utfärdats statsrådets förordning om ersättande av skördeskador (297/2008) samt jord- och skogsbruksministeriets förordning om ersättande av skördeskador (331/2008).

Med stöd av skördeskadelagen kan ersättning betalas för skada som drabbat växande eller skördemogen gröda till följd av frost, hagel, störtregn, oväder, exceptionella översvämningar eller någon annan liknande, av odlaren oberoende onormalt stor växling i naturförhållandena. Ersättning kan också betalas för skador som till följd av exceptionella förhållanden har orsakats övervintrande växter samt skada som åsamkats av att sådden omöjliggjorts av väta till följd av exceptionell översvämning eller osedvanligt rikliga regn. Skördeskadeersättning kan betalas till en odlare som har minst tre hektar odlad åker eller minst en halv hektar odlingsareal för trädgårdsväxter på friland.

I statsrådets förordning om ersättande av skördeskador föreskrivs om vilka växtarter som berättigar till ersättning med stöd av skördeskadelagen när de skadats. För trädgårdsväxter kan skördeskadeersättning betalas endast för produkter som odlats på grundval av ett skriftligt odlingskontrakt såsom kontraktsodling. Lägenhetsbestämda skördeskador beräknas genom att värdet av skadeårets skörd dras av från värdet av brukningsenhetens normskörd av ersättningsgilla växter. Landsbygdsverket utfärdar årligen föreskrifter om växtarternas priser per enhet och växtarternas normskörd, vilka ska användas vid värderingen av skördeskador som ersätts, samt om betalningen av ersättningarna. Bestämmelser om bestämningsgrunderna för priserna per enhet och normskörden ingår i skördeskadelagen. Odlarens självriskandel

av skördeskadan är 30 procent av värdet av hela gårdens normskörd. Staten betalar odlaren i skördeskadeersättning en årligen fastställd procentandel av värdet av de skördeskadorna som överstiger självriskandelen. Under den nuvarande skördeskadelagens giltighetstid har den andel som staten betalat varit 90 procent av den skada som överstiger självriskandelen.

De lägenhetsbestämda skördeskadorna betalas som stöd enligt den s.k. gruppundantagsförordningen för jordbrukssektorn, varvid anmälan om statsstöd inte behöver göras till Europeiska kommissionen innan ersättningen betalas ut. Denna ändring, som trädde i kraft vid ingången av 2008, påskyndade betalningen av skördeskadeersättningar. Skördeskadeersättningar kan också betalas som allmänna ersättningar när skadorna har inträffat på ett vidsträckt, geografiskt klart begränsbart område. Beslut om betalning av allmänna ersättningar och grunderna för dem fattas av statsrådet. Förutsättningen för utbetalning av allmänna ersättningar är en anmälan om statligt stöd och att Europeiska kommissionen godkänner stödet.

Skördeskadeersättning söks skriftligt hos landsbygdsnäringsmyndigheten i den kommun där gårdsbruksenhetens driftscentrum är beläget. Kommunens landsbygdsnäringsmyndighet ska värdera skördeskadorna så snabbt som möjligt efter det att ersättningsansökan lämnats in. Ett beslut av kommunens landsbygdsnäringsmyndighet som gäller skördeskadeersättning får inte överklagas genom besvär. Ändring i beslutet får sökas genom ett skriftligt rättelseyrkande till närings-, trafik- och miljöcentralen inom en månad efter delfäendet av beslutet. Det beslut som arbetskrafts- och näringscentralen fattar med anledning av rättelseyrkandet får överklagas hos landsbygdsnäringsnämnden. För att söka ändring i beslutet av landsbygdsnäringsnämndens besvärskammar hos högsta förvaltningsdomstolen krävs besvärstillstånd.

Enligt 5 § i skördeskadelagen intas i statsbudgeten för utbetalning av ersättningar enligt skördeskadelagen årligen ett anslag om 3,4 miljoner euro. Exceptionellt svåra skördeskadeår har tilläggsfinansiering beviljats i tilläggsbudgeten.

Lagen om enskilda vägar

Lagen om enskilda vägar (358/1962) gäller anläggande av vägar som betjänar fastigheters enskilda behov och beslutsfattandet om dem. Lagen tillämpas inte på sådana vägar som endast ägaren eller innehavaren av fastigheten i fråga äger rätt att nyttja. Till lagens tillämpningsområde hör således inte t.ex. vägförbindelser endast inom en fastighet. I lagen föreskrivs också om statsbidrag som beviljas för underhåll och förbättring av enskilda vägar, kommunalt bidrag för väghållning samt anläggande eller underhåll av väg som helt eller delvis utförs av kommunen. Närmare bestämmelser om statens deltagande i väghållningskostnaderna ingår i statsrådets förordning om enskilda vägar (1267/2000).

Hantering av översvämningsrisker

Med hantering av översvämningsrisker avses samtliga åtgärder som har till syfte att bedöma och minska översvämningsriskerna och att hindra eller minska de ogynnsamma följderna av översvämningar. Åtgärderna gäller till exempel bedömning av sannolikheten för översvämningar och skadorna till följd av dem, kartläggning av områden som är utsatta för översvämningar, upprättande av riskhanteringsplaner, beaktande av översvämningsrisker vid planeringen av områdesanvändning och byggande, varningssystem för översvämningar, förebyggande av översvämningar från vattendrag genom reglering och avtappning, skyddskonstruktioner mot översvämningar samt lindring av skador och följder av översvämningar. Ersätande av översvämningskadorna hör också till hanteringen av översvämningsrisker.

Enligt lagen om hantering av översvämningsrisker är det närings-, trafik- och miljöcentralernas uppgift att bl.a. att sköta planeringen av hantering av översvämningsriskerna i avrinningsområden och i kustområden, främja översvämningskyddet och andra åtgärder som förbättrar hanteringen av översvämningsriskerna och sköta myndighets-samarbetet och styra åtgärderna i vattendrag när översvämningshotar och vid översvämnings. Kommunerna har till uppgift att sköta

riskhanteringsplaneringen för dagvattenöversvämningar.

I statsrådets förordning om stödjande av vattendragsåtgärder (651/2001), som getts med stöd av lagen om finansiering av landsbygdsnärningar (329/1999), föreskrivs om statens deltagande i åtgärder för att skydda konstruktioner och byggnader mot översvämningsskador. Enligt förordningen kan närings-, trafik- och miljöcentralen bevilja stöd för en sådan vattendragsåtgärd vars syfte är att minska faror, olägenheter och skador som förorsakas i vattendraget eller på dess strandområde av översvämningar. Stödet är beroende av prövning inom ramen för statsbudgeten. När stöd beviljas har man i allmänhet förutsatt att stödtagaren deltar i kostnaderna med en finansieringsandel på högst 50 procent.

Översvämningssområdena har krympts på ett avgörande sätt genom byggande i vattendragen och reglering av vattendragen. Dessa åtgärder vidtogs i synnerhet på 1960- och 1970-talen. De senaste åren har det genomförts rätt få projekt för översvämningsskydd. Däremot investeras det fortfarande avsevärda summor i underhållet av skyddskonstruktionerna. Nya översvämningsskyddsarbeten utförs i första hand för att skydda samhällen och samhällets viktiga funktioner. Vid hantering av översvämningssriskerna prioriterar man nuförtiden andra metoder än sådana som baserar sig på skyddskonstruktioner mot översvämningar. Varje år används sammanlagt ungefär 5 miljoner euro av statens medel för översvämningsskydd samt andra åtgärder som betjänar hanteringen av översvämningssrisker. I siffran ingår inte kostnaderna för statens deltagande i planeringen av riskhanteringen och områdesanvändningen och det förebyggande av översvämningssrisker som sker därigenom.

Det viktigaste sättet att hantera dagvattenöversvämningar är översvämningssrutter i stadsmiljö och på andra ställen i terrängen samt områden där översvämningssvatten kan kvarhållas utan att det orsakar skada. Beslut om översvämningssrutter och motsvarande metoder för att hantera dagvatten fattas som ett led i planläggningen och annan planering av markanvändningen, som kommunen sköter på sitt område.

2.3 Den internationella utvecklingen och lagstiftningen i utlandet

Sverige

Sverige har inte något av staten reglerat stödsystem för ersättande av naturskador. Den rådande uppfattningen är att staten inte bör ersätta skador som man kan försäkra sig mot. Försäkringarna ger också i Sverige ett skydd mot översvämningsskador på byggnader och lösöre. Översvämningsskador som ersätts ur försäkringen är skador som orsakats av bl.a. snösmältning, översvämning i vattendrag eller höjt havsvattenstånd samt ovanligt våldsamt eller oavbrutet störtregn.

Svenska staten reserverar inte årligen några särskilda medel för att ersätta skador som orsakats av naturkatastrofer. I enskilda fall kan staten dock bevilja medel för detta ändamål. Så skedde t.ex. i samband med översvämningarna 2000 och 2001. Det är dock mycket exceptionellt att staten deltar i ersättandet av översvämningsskador.

Med stöd av en lag som trädde i kraft 2004 (lag (2003:778) om skydd mot olyckor) ersätter svenska staten kommunerna för räddningskostnader som uppkommit i samband med en naturkatastrof. Kommunen har rätt att få ersättning av staten för de kostnader som överstiger självrisken, om kommunens räddningstjänsts räddningsuppdrag har orsakat betydande kostnader. Självriskens storlek beräknas på grundval av kommunens skatteinkomster. För att få ersättning förutsätts att de kostnader som åsamkats kommunen beror direkt på räddningsverksamheten.

Norge

I Norge finns det två olika system enligt vilka man kan få ersättning för skador som orsakats av naturkatastrofer. Brandförsäkrad egendom som finns i Norge är med stöd av en lag som trädde i kraft 1990 (lov 16. juni 1989 nr. 70 om naturskadeförsäkring) i allmänhet försäkrad även mot naturskador. Naturskador som avses i lagen är jordskred, storm, översvämning, stormstörtregn, jordbävning samt vulkanutbrott. Såväl enskilda som företag kan få ersättning. Systemet administreras av Norsk Naturskadepool, till

vilka alla försäkringsbolag som ersätter naturskador ska höra. Den lagstadgade försäkringspremie som försäkringstagaren betalar är 0,12 promille av den brandförsäkrade egendomens värde, och den styrs till poolens fond. När en naturskada inträffat står försäkringstagarna i direkt kontakt med det egna försäkringsbolaget, som behandlar ersättningsansökan och betalar ersättningen till försäkringstagaren. Naturskadepoolen utjämnar skadorna mellan de olika försäkringsbolagen.

Skador som en naturkatastrof förorsakat sådan egendom som inte kan försäkras mot brandskada, kan ersättas med stöd av naturskadelagen (lov 25.mars 1994 nr.7 om sikring mot og erstatning for naturskader, naturskadefond). Lagen trädde i kraft 1995. Ersättningen betalas ur Statens naturskadefond, som årligen anvisas ett anslag i statsbudgeten. Syftet med naturskadefonden är att komplettera det försäkringsbaserade systemet. Med stöd av naturskadelagen ersätts skador som orsakats av motsvarande naturskador som med stöd av lagen om naturskadeförsäkring. Ur naturskadefonden ersätts emellertid inte skador som förorsakats sådana objekt för vilka det skulle ha varit möjligt att ta en försäkring mot naturskador. Ersättningsobjekt är bl.a. vägar, broar och odlingsmark. År 2005 ställdes trädgårdsskador utanför det statliga systemet, och för närvarande ersätts ur försäkringen skador på trädgård och gårdsplan som hör till en brandförsäkrad bostads- eller fritidsbostadsbyggnad. Stormskador på skog ersätts inte ur naturskadefonden, eftersom man kan ta försäkring mot dem.

Danmark

I Danmark finns bestämmelserna om ersättande av översvämningsskador i lagen om stormflod och stormfäld skog (lov om stormflod og stormfald, 349/2000). Enligt en lagändring som trädde i kraft i maj 2010 avses med stormflod ett exceptionellt högt havsvattenstånd som statistiskt sett förekommer mer sällan än en gång i 20 år. I lagens tillämpningsområde ingår numera också översvämningar orsakade av ett exceptionellt högt vattenstånd i strömvatten och sjöar som

kan förväntas inträffa mer sällan än en gång i 20 år. Ersättningsskyddet omfattar brandförsäkrad fast och lös egendom. Med stöd av lagen ersätts också skogsskador som förorsakats av storm.

Skadorna ersätts ur en fond som administreras av Stormrådet. Stormrådet avgör om det på ett visst område vid en viss tidpunkt har inträffat en sådan stormflod som avses i lagen. Försäkringsbolagen tar ut en avgift till fonden i samband med kalenderårets första försäkringspremie. Avgiften är för närvarande 30 danska kronor, dvs. ungefär 4 euro.

Tyskland

I Tyskland har det sedan 1991 varit möjligt att till hem-, bostadsbyggnads- och företagsförsäkringar foga ett utvidgat skydd mot naturskador. Man kan dock inte välja att foga endast vissa enskilda naturskador till hemförsäkringen, utan den utvidgade naturskadeförsäkringen omfattar skador som orsakas av storm, översvämning, jordbävning, jordskred, snötyngd och snöskred. De typer av skador som ersätts kan dock variera mellan enskilda försäkringsbolag. På den tidigare Tyska demokratiska republikens område innehöll hem- och byggnadsförsäkringarna också en försäkring mot naturskador, inklusive översvämningar. Nästan fyra miljoner hushåll har fortfarande sådana gällande försäkringar.

Försäkringspremierna och självriskerna är avtrappade enligt riskområde. Försäkringsbolagen använder ett s.k. zonsystem, med vars hjälp hela landet är indelat i tre översvämningssriskklasser med en noggrannhet som bygger på enskilda gator. Försäkring fås inte för en byggnad som är belägen på det område som hör till den högsta riskklassen. På det område som hör till den högsta riskklassen ligger under 10 procent av alla byggnader, så över 90 procent av byggnaderna kan försäkras mot översvämningsskador. Det kan dock vara svårt att få en försäkring om byggnaden under en tioårsperiod har drabbats av en stor översvämningsskada eller flera mindre skador.

I Tyskland finns inte något permanent statligt ersättningssystem för naturskador, utan översvämningsskador ersätts vid behov ur

förbundsstatens och delstaternas budgetar. När floden Elbe svämmade över 2002 förorsakades skador för över nio miljarder euro. Då ersattes skador med särskild finansiering från förbundsstaten, och förbundsregeringen inledde ett omfattande program för ekonomiskt bistånd med hjälp av den återuppbygg-nadsfond som inrättats genom en lag om so-lidaritet med översvämningsoffren (Flutop-fersolidaritätsgesetz).

I Tyskland har man efter översvämningarna 2002 övervägt en obligatorisk försäkring mot översvämningar, men projektet har inte avancerat. De senaste åren har man koncent-rerat sig på att förebygga översvämningar i Tyskland. I maj 2005 trädde en lag om för-bättrande av det förebyggande översväm-ningsskyddet (Gesetz zur Verbesserung des vorbeugenden Hochwasserschutzes) i kraft. Samtidigt fogades till vattenhushållningsla-gen (Wasserhaushaltsgesetz) bestämmelser om bl.a. allmänna principer för översväm-ningsskydd och om vars och ens skyldig att vidta förebyggande åtgärder samt definiera-des översvämningsområden som jorddomsto-larna ska fastställa före den 10 maj 2012.

Förenade kungariket

I England och Wales har det funnits ett pri-vat översvämningsförsäkringssystem redan i hundra års tid. Systemet har förblivit tämligen oförändrat. Det grundar sig på en inoffi-ciell överenskommelse mellan regeringen och försäkringssektorn, med vars hjälp man har undvikit legislativ reglering. Överens-kommelsen omfattar numera förutom reger-ingen och försäkringsgivarna även miljöver-ket (Environment Agency), sakkunniga och lokala myndigheter. Avtalsparter på försäk-ringsgivarnas vägnar är den brittiska försäk-ringförbunden (Association of British Insu-rers), som har förbundit sig att ordna försäk-ringsskydd mot översvämningar under förut-sättning att regeringen ansvarar för ett effek-tivt översvämningskydd.

I Förenade kungariket inbegriper hemför-säkringarna skydd inte bara mot skador som orsakats av översvämningar utan också mot andra naturskador, t.ex. skador som orsakats av stormar, hagel, snöskred, jordbävningar, frost, tjäle och snötyngd. Alla naturskador

ingår alltså i en försäkring. Försäkringspre-miens storlek grundar sig på en riskbaserad prissättning, och premien är i fråga om över-svämningar graderad enligt riskområde. Byggnader som är belägna på område med hög översvämningsrisk kan vara helt och hål-let icke försäkringsbara. Storbritanniens för-säkringsförbund har dock förbundit sig att fortsätta med översvämningsförsäkringarna för gamla kunder på de områden med hög översvämningsrisk där regeringen har lovat att ordna tillräckligt översvämningskydd. Översvämningsrisken har ansetts vara hög, om översvämningens återkomstintervall är i medeltal en gång på 75 år eller oftare. Trots att översvämningsförsäkringen är frivillig, kan den i praktiken bli obligatorisk, eftersom fastighetsägaren t.ex. inte kan in-teckna fas-tigheten utan fullt försäkringsskydd.

Frankrike

I Frankrike ersätter såväl den privata sek-torn som staten skador som orsakats av na-turskador. Det franska systemet inrättades 1982 genom en lag om ersättande av skador som förorsakats offer för naturkatastrofer (loi no 82-600 du 13 juillet 1982 relative à l'in-demnisation des victimes de catastrophes na-turelles). Syftet med lagen är att snabbt ersät-ta de förluster som åsamkats de skadelidande och å andra sidan att förebygga skador och minska skadebeloppen. Det lagstadgade sy-stemet grundar sig på att staten anses ansvara för skyddet av medborgarnas välfärd. Be-stämmelser om försäkringspremiens storlek ingår i en lag och premien är lika stor för alla försäkringstagare. Försäkringspremien är i fråga om brandförsäkringar 12 procent av försäkringspremien och i fråga om motorför-donsförsäkringen 6 procent av stöld- eller brandförsäkringspremien eller 0,5 procent av skadeförsäkringspremien.

I Frankrike inbegriper alla bil-, hem- och företagsförsäkringar skydd mot bränder, vat-tensskador och stölder. I försäkringarna ingår dessutom skydd mot översvämningar, jord-skred, torka, snöskred och jordbävningar. Detta tilläggsskydd kan man dock få endast när en statlig myndighet har deklarerat att det inträffat en naturkatastrof som berättigar till ersättning. Staten deltar i ersättandet av ex-

ceptionella naturkatastrofer genom att bevilja återförsäkring (Caisse Centrale de Réassurance, CCR).

Ersättningssystemet kompletteras av en lag som trädde i kraft 1982, i vilken bestäms om utarbetandet av lokala planer som kartlägger riskområdena. Lagen innehåller också bestämmelser om förebyggande åtgärder. Kommuner som är utsatta för skador bör som förebyggande åtgärd göra upp en plan, där riskområdena kartläggs zonvis. Det finns tre zoner: gul zon (liten risk), orange zon (medelstor risk) och röd zon (hög risk – allt byggande förbjudet). Lagen förutsätter ändå inte att en byggnad rivs om byggnaden var placerad inom den röda zonen redan innan riskkartorna hade utarbetats. Staten har också möjlighet att tvångsinlösa byggnader i riskzonen.

Spanien

I Spanien var det till 1991 möjligt att få ersättning för naturskador endast från ett offentligt samfund (Consortio de Compensación de Seguros). Från och med 1991 har enskilda försäkringsgivare kunnat erbjuda försäkringsskydd även mot naturskador, men en del av försäkringspremien går ändå fortfarande till ovan nämnda offentliga samfund. Varje fastighets- och motorkombinationsförsäkring innehåller skydd mot naturskador. Försäkringsskydd mot avbrott i affärsverksamheten måste dock skaffas som komplement från enskilda försäkringsgivare. Försäkringens självriskandel är normalt 10 procent av de förorsakade skadorna. I närheten av floder måste man emellertid betala en tilläggspremie på grund av översvämningens risk. Försäkringsbeloppet motsvarar brandförsäkringsbeloppet.

Consortio de Compensación de Seguros har två olika roller i förhållande till försäkringsmarknaden. Det kan för det första själv fungera direkt som försäkrare, om försäkringsbolagen inte har försäkringar mot översvämningens risk. För det andra fungerar det som garantifond i sådana situationer där det finns försäkring mot översvämningens risk, men en enskild försäkringsgivare är oförmögen att ansvara för sina förbindelser på grund av insolvens eller konkurs. Vid omfattande skadefall kan regeringen utlysa nödsituation,

varvid Consortio de Compensación de Seguros befrias från ansvaret och staten ersätter de skador som översvämningarna orsakat.

Belgien

I Belgien har det traditionellt funnits friviliga försäkringar mot naturskador. Staten har också en nationell skadefond ur vilken man kan ersätta skador som orsakats av exceptionella naturkatastrofer. I mars 2006 trädde en ny lag om försäkring mot naturskador i kraft i Belgien. Lagen innehåller skydd mot bl.a. översvämningar, jordbävningar, jordras och jordskred. Till alla nya brandförsäkringsavtal ska från och med början av mars 2006 beviljas obligatoriskt skydd mot naturskador. Hushåll, småföretagare, jordbruk och till vissa delar butiksbyggnader kan erhålla försäkringsskydd. Gamla kunder kan begära att försäkringsbolaget utvidgar deras försäkringsskydd från och med lagens ikraftträdande. De gällande försäkringarna omvandlades i varje fall i överensstämmelse med det nya systemet ett år efter det att lagen trätt i kraft. Prissättningen och försäkringsskyddets exakta täckning förblev till dessa delar i första hand marknadsbaserade.

Genom lagen inrättades också en ny myndighet (Bureau de tarification, den s.k. tariffbyrån), som har företrädare för såväl konsumenterna som försäkringsbolagen. Myndigheten bestämmer villkor för sådana risker som det inte finns försäkringsskydd mot på marknaden på grund av att risken är så stor. Försäkringspremierna, som grundar sig på en klassificering som myndigheterna fastställer, och ersättningsanspråken fördelas jämnt mellan de försäkringsgivare som beviljar brandförsäkringar med enkelt ansvar i Belgien. Självriskbeloppet är 610 euro och den maximala självriskens enligt indexet 1008 euro. Ersättningsgränsen för en enskild händelse är vid jordbävningar 700 miljoner euro och vid översvämningar 280 miljoner euro. Om skadorna överstiger den övre gränsen för ersättningsbeloppen, deltar staten i ersättandet av skadorna. Systemet gäller såväl inhemska som utländska försäkringssammanslutningar.

Schweiz

I Schweiz är det möjligt att få försäkring mot naturskador. I de nitton s.k. byggnadsförsäkringskantonerna (Gebäudeversicherungskantonen) kan man försäkra sig mot naturskador utan begränsningar. Byggnadskontrollkantonernas byggnadsförsäkrare (KGV) är självständiga offentligrättsliga samfund. Över 80 procent av Schweiz byggnadsbestånd är försäkrat enligt detta system. Byggnadsförsäkringsbolagen bildar ett juridiskt monopol, där varje bolag sköter försäkringarna på det egna området. Byggnadsförsäkringarna är inte bara försäkringsbolag, utan de är samtidigt verksamma i skadebekämpningsuppgifter. Byggnadsförsäkringarnas villkor baserar sig på sakförsäkringslagen (Sachversicherungsgesetz). Försäkringarnas täckning är i praktiken densamma som i fråga om enskilda försäkringar. Byggnadsförsäkringarna har ett eget återförsäkringsförbund mellan kantonerna (Interkantonaler Rückversicherungsband) som återförsäkrare i brand- och naturskadesituationer.

I de sju kantonen (de s.k. GUSTAVOKantonerna), där det inte finns något offentligrättsligt byggnadsförsäkringssystem, är man försäkrad mot naturskador med stöd av naturskadeförsäkringslagen (Verordnung über die Elementarschadenversicherung). I försäkringarna ingår begränsningar av ersättningen i enskilda skadefall. I GUSTAVOKantonerna erbjuds naturskadeförsäkringar för byggnader ur privata försäkringar. I försäkringstillsynslagen (Versicherungsaufsichtsgesetz) föreskrivs att en enskild försäkringsgivare ska inbegripa även naturskador i brandförsäkringen. Försäkringarna täcker skador som orsakas av översvämning, storm, hagel, snöskred, snötygnd samt sten- och jordras. I de tre fria kantonerna är brandförsäkring obligatorisk och till den hänförs sig en obligatorisk naturskadeförsäkring. Den privata försäkringssektorn har en naturskadepool (Elementarschaden-Pool), som det är frivillig för försäkringsbolagen att höra till. Ur den ersätts bolaget 85 procent av försäkringersättningarna.

Europeiska unionens solidaritetsfond

Europeiska unionens medlemsstater kan få ersättningar för skador som orsakats av översvämningar av medel ur Europeiska unionens solidaritetsfond, som inrättades 2002.¹ Av solidaritetsfondens medel kan ersättningar beviljas i huvudsak när det har inträffat en större naturkatastrof som har allvarliga återverkningar på medborgarnas levnadsvillkor, miljön eller ekonomin i en eller flera regioner eller ett eller flera länder. En större katastrof är varje katastrof som i åtminstone en stat orsakar skador för vilka kostnaderna uppskattas antingen överstiga 3 miljarder euro i 2002 års priser eller utgöra mera än 0,6 procent av dess BNI.

Trots att den förödelse som orsakas av en exceptionell katastrof skulle stanna under det angivna minimibeloppet, kan en region få bistånd från solidaritetsfonden, om katastrofen ändå har allvarliga och bestående återverkningar på levnadsvillkoren för den större delen av befolkningen och på regionens ekonomiska stabilitet. Särskilt uppmärksamhet ägnas då avlägsna eller isolerade regioner, såsom ömråden och yttersta randområden. Då får det årliga biståndet inte överstiga 7,5 procent av fondens årliga tillgängliga belopp på 75 miljoner euro.

De medel som beviljas ur solidaritetsfonden betalas till staten i form av ett enda bidrag. Enskilda kan inte få ersättningar ur fonden, utan syftet med bidraget är att komplettera de berörda staternas egna insatser och täcka en del av deras offentliga utgifter och därmed hjälpa mottagarstaten. Med bidraget kan man ersätta endast icke försäkringsbara skador, t.ex. omedelbart återställande av infrastruktur och utrustning inom områdena energi, vattenförsörjning och avloppsvatten, telekommunikation, transporter, hälsa och utbildning, provisoriska återgärder för att tillhandahålla bostäder och finansiera räddningstjänst riktad till befolkningens omedelbara behov samt omedelbar röjning av katastrofdrabbade områden, inklusive naturområden. De åtgärder som finansieras ur solida-

¹ Rådets förordning (EG) nr 2012/2002 av den 11 november 2002 om inrättande av Europeiska unionens solidaritetsfond.

ritetsfonden kan inte samtidigt få stöd ur strukturfonder eller unionens andra finansiella instrument. Ur fonden har beviljats ersättningar för bl.a. översvämnings-, jordbävnings- och stormskador. Också de skador som 2002 förorsakades av oljeläckaget från oljetankern Prestige har ersatts av medel ur solidaritetsfonden.

Europeiska kommissionens meddelande om risk- och krishantering inom jordbruket

Europeiska kommissionen har i sitt meddelande till kommissionen i mars 2005 föreslagit nya alternativ till verktyg för risk- och krishantering inom jordbruket.² I meddelandet behandlas tilläggsåtgärder som kunde tas i bruk inom den gemensamma jordbrukspolitik i syfte att stöda jordbrukarna t.ex. vid hantering av de risker som hänför sig till naturkatastrofer. Som ett alternativ till offentliga ersättningar har kommissionen föreslagit ett system där jordbrukarna tar en försäkring för att ersätta de förluster som orsakats av naturkatastrofer. I vissa medlemsstater finns det redan nationella system för att uppmuntra jordbrukarna att teckna försäkring mot dylika händelser.

Sammandrag av de utländska systemen för översvämningsersättning

I alla de länder som granskats ovan används något slags system som baserar sig på försäkringar för att ersätta översvämnings-skador. Systemet kan kompletteras med ersättningar som betalas av statens medel i fråga om sådan egendom som inte går att försäkra. Det kan också vara så att man av statens medel ersätter översvämnings-skador som överskrider de högsta tillåtna ersättningsbeloppen eller som annars är exceptionellt stora. Dessutom kan staten delta i ersättandet av skadorna genom att bevilja återförsäkring.

² Meddelande från kommissionen till rådet om risk- och krishantering inom jordbruket. KOM(2005) 74.

2.4 Bedömning av nuläget

Översvämningssskadelagen

Problemen med tillämpningen av översvämningssskadelagen gäller svårigheterna att tolka lagens centrala bestämmelser, den administrativt tunga fleretappsproceduren vid behandling av ersättningsärendena och långsamma utbetalningar av ersättningar särskilt under svåra översvämningsår.

I översvämningssskadelagen definieras inte vad som är en exceptionell översvämnings. Enligt den regeringsproposition som ledde till stiftandet av lagen (RP 253/1982 rd) kan en översvämnings betraktas som exceptionell när det är fråga om översvämnings som är betydligt större än genomsnittet eller som inträffar vid en exceptionell tidpunkt. Vid tillämpningen av lagen har praxis blivit att en översvämnings som inträffar i medeltal en gång på 20 år eller mera sällan betraktas som exceptionell. Beslutet beträffande översvämningsens återkomstintervall baserar sig på närings-, trafik- och miljöcentralens eller Finlands miljöcentralens bedömning.

I varken översvämningssskadelagen eller dess motivering definieras begreppet vattendrag. I ersättningspraxis har som vattendrag betraktats ett vattendrag enligt vattenlagens definition, så skador som orsakats av att t.ex. ett dike svämmat över eller havsvattenståndet stigit har inte ersatts. Om en översvämnings i ett vattendrag och ett störtregn inträffar samtidigt eller inom en kort tid efter varandra, kan det vara svårt att bedöma om skadorna orsakas av att avloppsnätets kapacitet överskrider till följd av rikligt regn eller av att vattenståndet i ett närbeläget vattendrag stiger och att avloppen fylls till följd av detta. Likaså är det ofta svårt att utreda den egentliga orsaken till skador som orsakats enskilda vägar av ett störtregn och en översvämnings i ett vattendrag som inträffat samtidigt.

Enligt översvämningssskadelagen kan ersättning betalas bl.a. till fastighetsbolag som grundats för bostadsproduktion. För att utreda om ersättning kan beviljas förutsätts uppgifter inte bara om bolagets huvudbransch utan också om det faktiska användningsändamålet för de byggnader som bolaget äger eller innehar samt om bostadsproduktionens

andel av bolagets hela verksamhet. Också bolag som grundats för produktion av fritidsbostäder har orsakat tolkningsproblem i samband med den praktiska tillämpningen av lagen.

Vad som hör till sådant lösöre som behövs i hushållet och som ersätts med stöd av översvämningsskadelagen har också medfört tolkningsproblem i samband med den praktiska tillämpningen av lagen. Begreppet lösöre som behövs i hushållet har inte granskats mera ingående i lagens förarbeten. Om egendom vid tidpunkten för översvämningsskadan har varit placerad t.ex. i en fritidsbostad eller ett lager har det också kunnat medföra oklarhet beträffande huruvida skadan är ersättningsgill.

Förfarandena för värdering av skador som orsakats byggnader, skadevärderingarnas kvalitet och noggrannhet samt bedömningarna av enhetsskadornas storlek och reparationskostnaderna varierar från kommun till kommun. I vissa kommuner kan kommunens byggkontrollmyndighet delta i värderingen av byggnadsskador, medan åter andra kommuner är tvungna att anlita utomstående värderare. Ersättning för kostnaderna för värderingen av skador kan enligt översvämningsskadelagen inte betalas till andra än de regionala skogscentralerna. Svåra översvämningsskador kan värderingen av skador kräva orimligt mycket av kommunernas resurser.

Jord- och skogsbruksministeriet kan med stöd av översvämningsskadelagen meddela närmare föreskrifter om grunderna för värderingen av översvämningsskador, men ministeriet har inte gett någon sådan förordning. Ministeriet har dock meddelat anvisningar om värderingen av skador på byggnader, men i vissa kommuner har man upplevt att anvisningarna är för allmänt hållna.

Vid tillämpningspraxisen har det upplevts som problematiskt att definiera sådana konstruktioner som ska omfattas av ersättningen vid sidan av egentliga byggnader. Det har också uppstått tillämpningssvårigheter i samband med frågor som gäller huruvida ersättning kan betalas för skada på byggnader utan giltiga bygglov.

Behandlingen av ersättningsansökningar enligt översvämningsskadelagen och betalningen av ersättningar är ett administrativt

tungt förfarande i flera steg. Hur långsamt förfarandet är syntes speciellt bra efter de svåra översvämningarna 2004, när särskilt det stora antal ansökningar som gällde byggnads- och lösöresskador ledde till anhopningar.

Ersättningsansökningar enligt översvämningsskadelagen inlämnas till kommunen, där kommunens landsbygdsnäringsmyndighet ansvarar för att skadorna värderas. Från kommunen går ansökningarna vidare till Landsbygdsverket. Innan de enskilda kommunerna kan anvisas medel för betalning av översvämningsskadeersättningar, behandlas ansökningarna vid Landsbygdsverket för att konstatera om det har varit fråga om en sådan översvämningsskada som avses i översvämningsskadelagen. Den kommunala myndigheten eller Landsbygdsverket ska därför be närings-, trafik- och miljöcentralen och vid behov Finlands miljöcentral om ett utlåtande om hur exceptionell översvämningen har varit. Landsbygdsverket anvisar kommunerna anslag för betalningen av översvämningsskadeersättningar och kommunens landsbygdsnäringsmyndighet fattar ersättningsbesluten inom ramen för de anslag som Landsbygdsverket anvisar.

Om det årliga anslaget i statsbudgeten inte räcker till för att ersätta översvämningsskadorna, föreslås nödvändig tilläggsfinansiering i en tilläggsbudget. Ersättande av översvämningsskador som förorsakats trädgårdsprodukter och bärgad skörd samt jordbruksbyggnader förutsätter Europeiska kommissionens godkännande, vilket också bidrar till att fördröja ersättningsförfarandet.

Översvämningsskadelagen uppfyller inte till alla delar den gällande grundlagens krav. I 4 § 2 mom. ingår ett bemyndigande, enligt vilket jord- och skogsbruksministeriet meddelar vid behov närmare föreskrifter om grunderna för värderingen av översvämningsskador. Det bör bedömas i ljuset av 80 § 1 mom. i grundlagen. Med beaktande av den tidpunkt då översvämningsskadelagen stiftades bör bemyndigandet också tolkas snävt. Sålunda bör de bestämmelser som utfärdas genom förordning av jord- och skogsbruksministeriet begränsa sig till grunderna för värderingen av översvämningsskador och bemyndigandet möjliggör inte bestämmelser

om bestämmande av ersättningsgrunderna. Det ovan sagda begränsar avsevärt möjligheterna att genom förordning av ministeriet föreskriva om t.ex. grunderna för värderingen av skador på byggnader, eftersom bestämmelserna i själva verket kan påverka rättigheterna för dem som ansöker om ersättning och ersättningsbeloppet. Sålunda går det inte att genom förordning av ministeriet föreskriva om t.ex. åldersavdrag för en byggnad som en värderingsgrund, eftersom en bestämmelse med detta innehåll skulle påverka sökandens ersättningsbelopp och sålunda i själva verket vara normgivning som gäller ersättningsgrunderna.

Det anses allmänt att ägaren bör sköta om sin egendom och skydda den mot skador. Praxisen enligt översvämningsskadelagen, där skador som förorsakats enskilda byggnader och lösöre ersätts av statemedel, är exceptionellt i dagens förhållanden. Å andra sidan är ett problem med det nuvarande systemet för översvämning ersättning att ersättningspraxisen i fråga om egendomsskador som orsakats av översvämningar i havet och till följd av störtregn är outvecklad och oklar och bristfällig för de skadelidande. Det är dock inte motiverat att utvidga det ersättningssystem som bekostas med statens medel till att omfatta dessa skador.

Försäkring mot översvämningsskador

På marknaden finns olika typer av försäkringsprodukter mot översvämningsskador. Så kallade omfattande hemförsäkringar ("all risk-försäkringar") och fastighetsförsäkringar täcker vissa översvämningsskador, men det finns skillnader i försäkringsvillkoren. En skada kan ersättas t.ex. när ett oförutsägbart kraftigt störtregn orsakar en översvämning, och avlopp som överensstämmer med föreskrifterna och god byggnadssed inte förmår avleda vattnet tillräckligt snabbt från området. Översvämningss- och stormskador ersätts när havsnivån stiger till följd av stormvind och dränker en byggnads struktur.

Skogsförsäkringarna ersätter redan för närvarande plötsliga och oväntade skador som översvämningar förorsakar växande trädbestånd. Enligt översvämningsskadelagen kan skador som förorsakas växande trädbestånd

också ersättas av statens medel, men i praktiken har ersättningsansökningar som avsett sådana skador varit sällsynta.

Ända fram till den senaste tiden har det i Finland dock inte funnits allmänna försäkringsprodukter som innehåller ersättningskydd mot skador som olika typer av översvämningar orsakar på byggnader och lösöre. Det statliga systemet för ersättning av översvämningsskador har också bidragit till att försäkringsprodukterna mot översvämningar inte har utvecklats. Försäkringssektorn har inte ansett det motiverat att skapa ett överlappande ersättningssystem och de som kan få ersättningar från det statliga systemet ser det inte behövligt att skaffa privat försäkringsskydd. Avsaknaden av försäkringsskydd har också berott på att bedömningen av enskilda försäkringstagares risker är dyrt och att kostnaderna för riskbedömningen inte skulle stå i rimlig proportion till privatpersoners hemförsäkringspremier. Bedömningen av riskerna blir dock lättare då översvämningsskartorna enligt bestämmelserna om hantering av översvämningssrisker blir färdiga senast vid utgången av år 2013.

När arbetet med att bereda reformen av ersättningssystemet för översvämningsskador pågick, godkände Finansbranschens Centralförbund rf år 2009 modellvillkoren för försäkringsskydd mot översvämningsskador med tanke på sina medlemsorganisationer. Två försäkringsbolag har lanserat på marknaden försäkringsprodukter som innehåller översvämningsskydd.

3 Målsättning och de viktigaste förslagen

3.1 Mål och medel

Propositionens mål är att skapa förutsättningar för en övergång till ett ersättningssystem för översvämningsskador som bygger på försäkringar och som gör det möjligt att skador av exceptionellt höga vattenstånd i vattendrag och havet samt exceptionella regn på egendom kan ersättas på ett mera heltäckande sätt och så att skadelidandena kan få ersättning enligt ett så enkelt och snabbt förfarande som möjligt. Översvämningsskadorna ska således ersättas på ett enhetligt sätt som

bemöter olika kategorier av medborgare rättvis oberoende av hur översvämningen uppkommit. Propositionen är ett led i de åtgärder som behövs för att förbättra beredskap mot extrema fenomen som hänför sig till väder- och vattenförhållandena och som blir allt vanligare, och mot de skador som de orsakar.

Utvecklingen i försäkringsbranschen på sistone har visat att försäkringsbolag kan tillhandahålla försäkringar mot översvämningsskador på byggnader och lösöre på samma sätt som mot andra egendomsskador. För att ersättningssystemet ska vara enhetligt och jämlikt måste man skapa förutsättningar för att skador orsakade av översvämningar i vattendrag också kan ersättas genom normala skadeförsäkringar i stället för statliga medel. Det föreslås därför att det statliga ersättningssystemet för översvämningsskador som överlappar med försäkringar ska avvecklas efter en övergångsperiod.

Det statliga ersättningssystemet ska förenklas på så sätt att skador på trädgårdsprodukter och vissa därmed jämförbara skador på jordbruket ersättas i enlighet med förfarandena i skördeskadlagen. Enligt förslaget kan för reparation av skador som översvämningar i vattendrag har orsakat på enskilda vägar beviljas bidrag med stöd av de nya bestämmelserna som ska införas i lagen om enskilda vägar. Skador som förorsakas växande trädbestånd ska enligt förslaget inte längre ersättas av statliga medel eftersom det redan finns skogsförsäkringar som täcker sådana skador.

3.2 De viktigaste förslagen

Lag om upphävande av översvämningsskadlagen

Enligt förslaget ska den gällande lagen om ersättande av skador som orsakats av exceptionella översvämningar upphävas efter en övergångsperiod.

I översvämningsskadlagen som ska upphävas ingår bestämmelser om grunder och förfaranden för ersättning av skador på byggnader och lösöre, vissa skador på jordbruket, skogsskador och skador på enskilda vägar av statliga medel. Det finns ett behov att revidera ersättningssystemet när det gäller skador på byggnader och lösöre eftersom för-

farandet för behandling av ersättningsärenden består av många steg, är administrativt tungt och långsamt med tanke på den skadelidande. Det gällande systemet är också bristfälligt i det hänseendet att det inte täcker andra översvämningsskador på byggnader och lösöre än skador av översvämningar i vattendrag.

En beredskap för skador ska skapas genom försäkringar. Skador på byggnader och lösöre orsakade av översvämningar i vattendrag är i detta hänseende likadana som övriga egendomsskador. I Finland har det dock inte allmänt funnits försäkringsprodukter som innehåller ett ersättningsskydd mot skador som översvämningar i vattendrag orsakar på byggnader och lösöre. Under beredningen av reformen av ersättningssystemet har man därför tillsammans med försäkringsbranschen och andra intressentgrupper utrett möjligheterna att förbättra tillgången på översvämningsskydd genom lagstiftning. Beredningen har resulterat i att man fastställt en miniminivå för ett försäkringsskydd som täcker skador på byggnader och lösöre orsakade av såväl översvämningar i vattendrag som av översvämningar som följer av exceptionellt högt havsvattenstånd och exceptionella regn. Försäkringsskyddets miniminivå har fastställts utgående från typen av ersättningsgilla exceptionella översvämningar, hur skadorna har uppkommit, skadornas beskaffenhet, grunderna för en eventuell sänkning av eller avslag på ersättningen samt försäkringstagarens självrisk. Miniminivån har också fastställts på så sätt att när den införs, kan det statliga ersättningssystemet för skador orsakade av översvämningar i vattendrag avskaffas så att ett motsvarande skydd samtidigt bevaras.

Finansbranschens Centralförbund godkände i december 2009 modellvillkor för försäkringar med skydd mot översvämningsskador. I villkoren redogörs för de försäkringsfall som försäkringen täcker, bedöms graden av undantagskaraktär hos försäkringsfallet och de allmänna begränsningarna i försäkringsskyddet. Försäkringsproduktens innehåll enligt modellvillkoren motsvarar i huvudsak det försäkringsskydd som fastställts under beredningen av reformen av ersättningssystemet. I modellvillkoren är ersättningarna

för skador av översvämningar i vattendrag dock begränsade på så sätt att om försäkringstagaren har möjlighet att med stöd av översvämningsskadelagen få ersättning av statliga medel, täcker försäkringen inte några skador på den försäkrade egendomen.

Finansbranschens Centralförbunds modellvillkor är inte bindande för försäkringsbolagen utan alla bolag avgör själva om tillämpningen av klausulerna i sina försäkringar. Centralförbundet kan inte heller rekommendera att medlemssamfunden ska tillämpa klausulerna eftersom detta strider mot konkurrenslagstiftningen.

Under beredningen av reformen har två försäkringsbolag lanserat på marknaden försäkringsprodukter med översvämningsskydd som i stort sätt uppfyller de krav på försäkringsskydd som fastställts vid revideringen av ersättningssystemet. Utvecklingen i försäkringsbranschen på sistone har visat att försäkringsbolag kan tillhandahålla försäkringar mot översvämningsskador på byggnader och lösöre på samma sätt som mot andra egendomsskador. Därför finns det således inte något behov av speciallagstiftning som reglerar försäkringsprodukter av denna typ. Utvidgning av utbudet av försäkringsprodukter som täcker översvämningsskador på byggnader och lösöre kräver dock att det statliga ersättningssystemet som överlappar med försäkringar ska avvecklas. Därför ska översvämningsskadelagen enligt förslaget upphävas den 1 januari 2014 efter en övergångsperiod. Övergångsperioden ska löpa över ca tre år från stadfästandet av lagen om upphävande. Under övergångsperioden ska man uppfölja de försäkringsprodukter som kommer på marknaden. Utgående från uppföljningen ska det bedömas huruvida försäkringsprodukter med ett tillräckligt försäkringsskydd mot översvämningar finns på allmän marknad så att det statliga ersättningssystemet för skador på byggnader och lösöre som orsakas av översvämningar i vattendrag kan avskaffas medan ett ersättningsskydd som motsvarar det nuvarande skyddet fortsätter att existera.

Lag om ändring av lagen om ersättande av skördeskador

Det föreslås att skördeskadelagen ändras så att med stöd av lagen ersätts av statens medel vissa skador som avses i den gällande översvämningsskadelagen med undantag av förhindrad sådd, som ingår i den gällande skördeskadelagen som en ersättningsgrund för skördeskador. Ersättning ska betalas för skador som av exceptionella översvämningar förorsakats även sådana trädgårdsprodukter som skördeskadeersättningar inte betalas för med stöd av skördeskadelagen och -förordningen. Med avvikelse från den gällande översvämningsskadelagen ska en förutsättning för beviljande av ersättning vara att odlaren har minst tre hektar odlad åker eller minst en halv hektar odlingsareal för trädgårdsväxter på friland. Vid bedömningen av vad som är en exceptionell översvämning tillämpas praxis enligt den nuvarande översvämningsskadelagen. Ersättningen är begränsad till högst 80 procent av värdet på skadan med avdrag för ersättningar enligt annan lagstiftning och för ersättningar från försäkring.

Andra förslag

Det föreslås att lagen om enskilda vägar ändras så att av statens medel kan beviljas bidrag för reparation av skador som exceptionella översvämningar i vattendrag har förorsakat enskilda vägar enligt samma förfarande som när det gäller att söka andra statsbidrag för enskilda vägar. I lagen ska inte ingå bestämmelser om vad som är exceptionella översvämningar i vattendrag utan bedömningen sker enligt en ersättningspraxis som blivit vedertagen under översvämningsskadelagens giltighetstid

Skador på växande trädbestånd ska enligt förslaget inte längre ersättas av statens medel utan ur privata försäkringar, som redan finns att få allmänt. Att dessa ersättningar ställs utanför det statliga ersättningssystemet kräver således ingen ny lagstiftning för att skapa ett ersättande system.

4 Propositionens konsekvenser

4.1 Ekonomiska konsekvenser

Konsekvenser för statsfinanserna

Det reservationsanslag på 841 000 euro som varje år tas in i statsbudgeten med stöd av översvämningsskadelagen har normala översvämningssår räckt till för att täcka de skador som ska ersättas enligt lagen. Detta lagstadgade anslag har överskridit bl.a. 2000, då de ersatta skadorna uppgick till ungefär 1,2 miljoner euro, 2004, då de ersatta skadorna uppgick till ungefär 4,5 miljoner euro, och 2005, då de ersatta skadorna uppgick till ungefär 2,9 miljoner euro. Under svåra översvämningssår har staten beviljat tilläggsfinansiering i en tilläggsbudget. När man övergår till det föreslagna försäkringsbaserade systemet med översvämningssättning slopas de statliga ersättningarna enligt översvämningsskadelagen. Då kan statens utgifter i fråga om ersättningarna uppskattas minska med 700 000–800 000 euro normala översvämningssår och med 4–6 miljoner euro exceptionellt svåra översvämningssår. Reformens minskade inverkan på arbetsmängden och de besparingar som detta innebär behandlas nedan.

Beloppet av de översvämningsskadeersättningar som med stöd av den nuvarande översvämningsskadelagen har betalats för trädgårdsprodukter och bärgad skörd och för att en översvämning har omöjliggjort sådd har varierat mellan noll och ungefär 400 000 euro. Ersättningen har i genomsnitt varit ca 4 000 euro per ersättningstagare. De största översvämningsskadorna på trädgårdsväxter förorsakades av översvämningarna i Österbotten och Nyland 2004. Enligt förslaget ska sådana skador fortsatt ersättas av statens medel i enlighet med bestämmelser som tas in i skördeskadelagen. Med stöd av översvämningsskadelagen har man årligen betalat drygt 100 000 euro i ersättning för översvämningsskador på enskilda vägar och broar. Efter upphävandet av översvämningsskadelagen är det möjligt att bevilja bidrag för reparation av översvämningsskador på enskilda vägar med stöd av lagen om enskilda vägar. När det gäller ersättande av över-

svämningsskador på enskilda vägar bör man lägga märke till att det anslag som anvisats för statsbidrag för närvarande har räckt högst till förbättring av vägar, inte till byggande av vägar. För ersättande av avsevärda översvämningsskador borde man ty sig till en tilläggsbudget.

Vid exceptionellt allvarliga översvämningsskador som berör särskilt vidsträckt bebodda områden är det möjligt att de ersättningar som betalas ur försäkringarna inte räcker till för att täcka skadorna utan de skadelidande eller en del av dem hamnar att bära en orimligt stor ekonomisk börda. I dylika situationer kan frågan om att ersätta översvämningsskador av statens medel avgöras genom riksdagens beslut genom riksdagens beslut vid tilläggsbudgetförfarande enligt 86 § i grundlagen och 11 § i lagen om statsbudgeten (423/1988).

Kommunalekonomiska konsekvenser

Behandlingen av ersättningsansökningar enligt översvämningsskadelagen, värderingen av skador samt rådgivningen i anslutning till översvämningsskador åsamkar kommunerna avsevärda kostnader när exceptionellt stora översvämningar i vattendraget har inträffat på kommunens område. Kommunernas personalresurser har inte alltid räckt till för att behandla översvämningsskadorna utan kommunerna har varit tvungna att anställa utomstående konsulter för att värdera beloppet av skadorna. Kommunerna har själva fått stå för dessa kostnader.

När skadeutredningarna blir en del av försäkringsbolagens normala försäkringsverksamhet minskar också kommunernas nuvarande arbetsmängd i fråga om de speciellt svårvärderade byggnadsskadorna och skador i anslutning till dem när situationen efter exceptionella översvämningar ska utredas samt minskar kostnader för skadevärderingar som kommunerna gör själva eller har andra att göra.

Konsekvenser för hushållen

När det försäkringsbaserade ersättningssystemet införs ska man se till att ersättnings-

skyddet för skador på byggnader och lösöre av översvämningar i vattendrag inte försämrats jämfört med i dag. Under beredningen av förslaget har man tillsammans med försäkringsbranschen och andra intressentgrupper fastställt en sådan nivå för försäkringsskyddet som, när den införs, ska leda till att det statliga ersättningssystemet kan avskaffas. Finansbranschens Centralförbund godkände senare modellvillkoren för försäkringsskydd mot översvämningsskador med tanke på sina medlemsorganisationer. Villkoren motsvarar dessa krav. Ett försäkringsbolag tillhandahåller redan nu hemförsäkringar som också innehåller skydd mot skador av översvämningar i vattendrag i enlighet med modellvillkoren. Det förväntas att andra bolag också utvecklar liknande försäkringsprodukter av konkurrensskäl. Den nuvarande ersättningsnivån för dessa typer av skador kan således förväntas fortsätta när det försäkringsbaserade ersättningssystemet införs.

Vid fastställandet av nivån för försäkringsskyddet mot översvämningsskador har man uppskattat kostnadernas storlek för privata hushåll. Uppskattningen byggde på ett försäkringsskydd som skulle ingå i alla hemförsäkringar och täcka skador av översvämningar i vattendrag och havet samt till följd av störtregn. Det maximala beloppet för ersättningar som skulle betalas på grundval av försäkringarna uppgick till 150 miljoner euro per kalenderår. Detta har beräknats höja de privata hushållens försäkringspremier med 1,5–2 procent, dvs. med ca fem euro per år. Bristen på heltäckande och exakt statistikunderlag samt svårigheten att förutsäga klimatförändringens inverkan på översvämningarnas frekvens och storlek gör det svårt att uppskatta höjningen av premierna. Den första lanserade försäkringsprodukten som täcker översvämningar i vattendrag och havet samt till följd av störtregn har inte höjt försäkringspremierna.

Behandlingen och betalningen av översvämningsskadeersättningar som betalas med stöd av den nuvarande översvämningsskadelagen är en långsam process. Det kan ta t.o.m. över ett år att få ersättning. Om ersättningsbeslutet överklagas tar behandlingen av besvären först i närings-, trafik- och miljöcentralen och därefter eventuellt i lands-

bygdsnäringsnämnden ytterligare minst ett halvt år i anspråk.

Inom det försäkringsbaserade systemet kan de skadelidande betalas ersättningar betydligt snabbare än för närvarande, uppskattningsvis inom några veckor. Om det förekommer meningsskiljaktigheter mellan försäkringstagar och försäkringsbolaget om betalning av ersättningen eller dess storlek, kan konsumenterna föra saken till Försäkrings- och finansrådgivningen för behandling. Utlåtande om såväl konsument- som företagsförsäkringar kan begäras av Försäkringsnämnden. Vid Försäkrings- och finansrådgivningen och dess föregångare Konsumenternas försäkringsbyrå har största delen av ärendena behandlats inom en vecka. I Försäkringsnämnden har behandlingen av ärenden som gällt fastigheter räckt i medeltal 3,5 månader.

Konsekvenser för företagen

Med stöd av den gällande översvämningsskadelagen kan ersättning betalas åt de juridiska personer som särskilt föreskrivs i lagen och som är bostadsaktiebolag, bostadsandelslag och fastighetsbolag som grundats för bostadsproduktion. Till andra sammanslutningar kan ersättning betalas endast av särskilda skäl. Försäkringsskyddet mot översvämningar enligt försäkringsbranschens modellvillkor och i de lanserade försäkringsprodukterna gäller inte andra juridiska personer än bostadsaktiebolag. I regel har företag och andra sammanslutningar emellertid möjlighet att separat förhandla om försäkringsskydd mot egendomsskador och andra skador av översvämningar.

Efter att översvämningsskadelagen har upphävts finns det enligt dagens uppgift inte möjligheter att teckna försäkringar mot skador som översvämningar i vattendrag orsakar jordbruksbyggnader. I någon större utsträckning har man inte tidigare heller ansökt om ersättning för skador på jordbruksbyggnader med stöd av översvämningsskadelagen. Det ändamålsenligaste är att försäkringar mot översvämningsskador på jordbruksbyggnader lanseras på marknaden i samband med EU:s nya gemensamma jordbrukspolitik 2014 och till politiken hänförliga riskhanteringsinstrument.

4.2 Konsekvenser för organisationer och anställda

Den arbetstid som krävs för behandlingen av översvämningsskadeersättningar inom statsförvaltningen

Vid jord- och skogsbruksministeriet, nuvarande Landsbygdsverket, har det antal årsverken som behandlingen av översvämningsskadeersättningarna krävt varierat från ungefär två månadsverken under normala översvämningsår till 2–4 årsverken under svåra översvämningsår. Under svåra översvämningsår krävde arbetsuppgifter i anslutning till översvämningsskador vid de regionala miljöcentralerna, numera närings-, trafik- och miljöcentralerna, sammanlagt ca 1–1,5 årsverken. Vid Finlands miljöcentral har det under de senaste åren förekommit endast några anhänganden om utlåtan i anslutning till översvämningar och utarbetandet av utlåtandena har inte krävt särskilt mycket arbetstid.

De skador som förorsakats byggnader och skador i anslutning till dem är både vad antalet och omfattningen beträffar den största kategorin av ersättningsärenden som behandlas. Försäkringssystemet ska sålunda betydligt minska de statliga myndigheternas nuvarande arbetsmängd i samband med behandlingen av översvämningsskadeersättningar särskilt under svåra översvämningsår.

5 Beredningen av propositionen

5.1 Riksdagens uttalande

Riksdagen har i sitt svar med anledning av regeringens proposition med förslag till lag om hantering av översvämningsskador och vissa lagar som har samband med den godkänt följande uttalande: "Riksdagen förutsätter att den så snabbt som möjligt för behandling föreläggs en fullständig omarbetning av ersättningssystemet för översvämningsskador." (RSv 91/2010 rd - RP 30/2010 rd)

5.2 Beredningsskeden och beredningsmaterial

Jord- och skogsbruksministeriet tillsatte den 28 januari 2005 en arbetsgrupp för att

bereda en reform av bestämmelserna om ersättning av skador som förorsakats av exceptionella översvämningar. Syftet med arbetsgruppens arbete var att revidera lagstiftningen så att behandlingen av översvämningsskadeersättningar blir enklare och snabbare än för närvarande och så att grunderna för skadeersättningarna blir klarare. Arbetsgruppens uppgift var att utreda alternativa förfaringsätt att ersätta översvämningsskador. Det förutsattes att arbetsgruppen skulle fästa särskild uppmärksamhet vid försäkringsbolagens möjlighet att ersätta översvämningsskador, möjligheten att använda fonder för att ersätta översvämningsskador, förhållandet mellan översvämningsskade- och skördeskadebestämmelserna, de förfaranden som tillämpas i andra medlemsstater i Europeiska unionen för att ersätta översvämningsskador samt vid förslagen i storöversvämningssarbetsgruppens slutrapport (arbetsgruppspromemoria JSM 2003:6).

Ordförande för arbetsgruppen var en företrädare för jord- och skogsbruksministeriet, och medlemmarna företrädde finansministeriet, jord- och skogsbruksministeriet, kommunikationsministeriet, social- och hälsovårdsministeriet, miljöministeriet, Finlands miljöcentral, Västra Finlands miljöcentral och Finlands Kommunförbund. I arbetsgruppen ingick som permanent sakkunnig en företrädare för Finska Försäkringsbolagens Centralförbund. Arbetsgruppen hörde experter på olika områden.

Översvämningsskadearbetsgruppen beslöt i sitt betänkande (arbetsgruppspromemoria JSM 2006:16) att föreslå att ersättning av översvämningsskador som förorsakas byggnader och lösöre i dem ordnas med hjälp av en lagstadgad översvämningsskadeersättning som fogas till brandförsäkringarna för fastigheter. Arbetsgruppen föreslog att översvämningsskadeersättningen ska omfatta inte bara skador som förorsakas av exceptionella översvämningar i vattendrag utan också skador som förorsakas av exceptionellt havsvattenstånd och exceptionellt vattenstånd i fåror som är mindre än vattendrag samt skador som orsakas av exceptionellt rikligt regn. Arbetsgruppen föreslog att lagen om ersättning av skador som förorsakats av exceptionella översvämningar upphävs och att det samtidigt

stiftas en lag om översvämningsskydd, som är i kraft en viss tid, t.ex. 8–12 år.

Regeringens proposition har beretts utgående från arbetsgruppens förslag vid jord- och skogsbruksministeriet.

5.3 Remissyttranden och hur de har beaktats

Arbetsgruppens förslag sändes för utlåtande till ett stort antal remissinstanser. Största delen av dem ansåg att arbetsgruppens förslag i huvudsak var värda att understödjas. Det försäkringsbaserade ersättningssystemet ansågs i allmänhet förenkla och påskynda ersättningsbehandlingen av översvämningsskador på byggnader och lösöre i dem. Det ansågs motiverat att utvidga de ersättningssgilla skadetyperna till bl.a. skador som orsakas av exceptionellt havsvattenstånd och översvämningar till följd av störtregn. I de utlåtanden där man motsatte sig förslaget ansågs försäkringssystemet öka fastighets- och byggnadsägarers, jordbruksföretagares och många företags kostnader orimligt. Försäkringstagarens ställning i förhållande till försäkringsbolaget ansågs osäker, och ersättningsbehandlingen i fråga om en stor masskada ansågs inte just kunna påskyndas i försäkringsbolagen jämfört med det nuvarande systemet. Även i dessa utlåtanden krävdes emellertid att det nuvarande systemet skulle reformeras så att de ersättningssgilla översvämningsskadorna och kretsen av ersättningsberättigade utvidgas i enlighet med förslaget och handläggningen av ersättning utvecklas i enklare och snabbare riktning.

Med anledning av den tidigare versionen av propositionen som innehöll ett förslag till lag om försäkringsskydd mot översvämningsskador, ordnades ett samråd. Utlåtanden begärdes av över hundra myndigheter, kommuner och organisationer. Ställningstagandena motsvarade i stort sett ställningstagandet om arbetsgruppens rapport. Näringslivet poängterade att det föreslagna försäkringsskyddet mot översvämningsskador skulle ha

överlappat med de försäkringsprodukter som man redan nu erbjuder företagare.

Eftersom det redan finns försäkringsprodukter på marknaden som motsvarar lagförslaget försäkringsskydd, och eftersom det kan antas att utbudet också utvidgas och diversifieras av konkurrensskäl, finns det inte längre något uppenbart behov att reglera försäkringsprodukter med översvämningsskydd genom speciallagstiftning. Därför har propositionen ändrats under beredningen så att förslagen till lag om försäkringsskydd mot översvämningsskador och till lag om ändring av lagen om försäkringsavtal (543/1994) har strukits, och propositionen har kompletterats med förslag till en lag som ska upphäva den gällande översvämningsskadelagen efter en övergångsperiod.

Med anledning av den ändrade propositionen har det ordnats ett samråd och utlåtanden har begärts i lika bred omfattning som i samband med den tidigare propositionen. De flesta av remissinstanserna ansåg att det är lönt att övergå till ett försäkringsbaserat ersättningssystem för översvämningsskador. I allmänhet var instanserna av den åsikten att det är bättre att detta sker utan speciallagstiftning. Suomen Kiinteistöliitto, Finlands Kommunförbund och Vatten- och avloppsverksföreningen ansåg att det gällande statliga ersättningssystemet måste bevaras och utvidgas att också omfatta skador av dagvattenöversvämningar och översvämningar från havet. Förutom frivilliga försäkringar behövs det lagstiftning för att man ska kunna säkra rimligheten i försäkringsvillkoren. Försäkringsbolagens rätt att kräva att utomstående aktörer svarar för ersatta översvämningsskador kan rikta sig mot kommuner och vattentjänstverk och leda till orimliga rättsprocesser.

I utlåtandena framförs dock inte några sådana aspekter som skulle utgöra en motiverad grund för ändring av propositionen.

Under beredningen av ändringen i skördeskadelagen har delegationen för skördeskador hörts.

DETALJMOTIVERING

1 Lagförslag

1.1 Lag om upphävande av lagen om ersättning av skador som orsakats av exceptionella översvämningar

Reformen av ersättningssystemet för översvämningsskador

Propositionens syfte är att skapa ett försäkringsbaserat skydd mot översvämningsskador på byggnader och lösöre i dem. Systemet med ersättning för översvämningsskador ska reformeras så att skador som översvämningar i vattendrag orsakar på byggnader eller konstruktioner och lösöre i dem inte längre ersätts av statens medel utan genom försäkringar som tillhandahålls på marknaden.

Skador på byggnader och lösöre kan i dag ersättas av statens medel när skadan har orsakats av en översvämning i vattendrag. Liknande skador på egendom orsakas emellertid också av översvämningar som följer av högt havsvattenstånd och exceptionella regn. När extrema väder- och vattenförhållanden blir allt vanligare förväntas olika översvämningar och översvämningsskador öka. Det är dock inte motiverat att utvidga det statliga ersättningssystemet att även omfatta skador som översvämningar från havet eller till följd av störtregn orsakat på privategendom, i synnerhet när det redan finns försäkringar som ersätter sådana skador.

Ersättningssystemet för skador som översvämningar i vattendrag orsakar på byggnader och lösöre har flera brister. Behandlingen av ersättningsärenden vid statliga och kommunala myndigheter består av många steg och är administrativt tung. Särskilt under svåra översvämningssår tar ersättningsbesluten och betalningen av ersättningarna en orimlig lång tid i anspråk med tanke på skadelidandena. Dessutom kan de centrala bestämmelserna i översvämningsskadelagen tolkas på olika sätt.

Det finns flera orsaker som talar för avveckling av det statliga systemet och införande av ett försäkringsbaserat ersättningssystem skador orsakade av översvämningar i

vattendrag, dvs. kraven på ett jämlikt bemötande av medborgare, behovet att förenkla och påskynda behandlingen av ersättningar, statsekonomiska orsaker samt den allmänna principen att det primära ansvaret för egendom och beredskap för skador som förorsakas den vilar på ägaren.

För att ett försäkringsbaserat ersättningssystem ska kunna införas, föreslås det att den gällande översvämningsskadelagen upphävs efter en tillräckligt lång övergångsperiod. Efter att lagen har upphävts ska skador på trädgårdsprodukter och vissa därmed jämförbara skador på jordbruket ersättas i enlighet med förfarandena i skördeskadelagen. För reparation av skador som översvämningar i vattendrag har orsakat på enskilda vägar kan beviljas bidrag med stöd av de nya bestämmelserna som ska införas i lagen om enskilda vägar.

Enligt översvämningsskadelagen kan ersättning också betalas för skada som översvämningar i vattendrag har förorsakat växande trädbestånd. Efter att lagen har upphävts ska sådana skador inte längre ersättas av statens medel eftersom på marknaden finns allmänt tillgängliga skogsförsäkringar mot skador av denna typ.

Kraven på försäkringsskydd mot översvämningsskador på byggnader och lösöre

I Finland har det inte allmänt funnits försäkringsprodukter som innehåller ett ersättningsskydd mot skador som översvämningar i vattendrag orsakar på byggnader och lösöre i dem. Under beredningen av reformen av ersättningssystemet har man därför utrett möjligheterna att förbättra tillgången på översvämningsskydd genom lagstiftning. Beredningen har resulterat i att man tillsammans med försäkringsbranschen och andra intressentgrupper fastställt en miniminivå för ett försäkringsskydd som täcker skador på byggnader och lösöre orsakade av såväl översvämningar i vattendrag som av översvämningar som följer av exceptionellt högt havsvattenstånd och exceptionella regn. Försäkringsskyddets miniminivå har fast-

ställt utgående från typen av ersättningsgilla exceptionella översvämningar, hur skadorna har uppkommit, skadornas beskaffenhet samt grunderna för en eventuell sänkning av eller avslag på ersättningen. Minimivån har också fastställts på så sätt att när den införs, kan det statliga ersättningssystemet för skador orsakade av översvämningar i vattendrag avskaffas så att ett motsvarande skydd samtidigt bevaras.

Det eftersträvade försäkringsskyddet ska ersätta skador som förorsakas av exceptionellt högt vattenstånd i ett vattendrag eller annat ytvatten eller i havet eller av osedvanligt rikliga regn. Det är fråga om skador som beror på sådana fenomen i anslutning till vattnets kretslopp som försäkringstagaren rimligtvis inte har kunnat förutsäga eller förebygga och som han inte har kunnat kontrollera. Orsaken till det exceptionella vattenståndet kan vara t.ex. en storm, mycket rikligt eller långvarigt regn, en isdamm som bildats i en älv, snösmältning eller en kombination av dessa.

Vid fastställandet av översvämningsskyddet avses med vattendrag i enlighet med vattenlagen (266/1961) älvar och sjöar samt mindre bäckar och gölar. Med annat ytvatten avses ytvatten som inte omfattas av begreppet vattendrag, så som vatten som avleds i ett dike och rännil. Avsikten är att definitionerna av vattendrag och ytvatten som inte hör till vattendrag, ska till väsentliga delar bevaras oförändrade i regeringens proposition med förslag till reform av vattenlagstiftningen (RP 277/2009 rd) som just nu är under behandling i riksdagen.

Ur översvämningsskyddet ska ersättas en skada som beror på att vatten eller is till följd av exceptionellt vattenstånd eller regn trängt in i en byggnad eller dess strukturer antingen direkt från markytan eller via jorden eller rörsystem. En skada som förorsakats av t.ex. störtregn som slagit in i byggnaden via taket hör däremot inte till de skador som ersätts ur det fastställda försäkringsskyddet.

Det som är viktigt vid definiering av översvämningsskyddets innehåll är att hur högt vattenstånd i ett vattendrag eller havet eller regn betraktas som exceptionellt. I den nuvarande översvämningsskadelagen definieras inte hur ofta återkommande flöden i vatten-

drag som är sådana exceptionella översvämningar som avses i lagen. Enligt den regeringsproposition som ledde till stiftandet av lagen (RP 253/1982 rd) vore det i allmänhet fråga om en översvämning som är betydligt större än genomsnittet eller som inträffat vid en exceptionell tidpunkt. I ersättningspraxis har lagen tolkats så att som exceptionella har betraktats översvämningar i vattendrag som återkommer i medeltal en gång på 20 år eller mera sällan.

Myndigheterna har försökt styra byggandet till trygga höjdnivåer. I miljöhandledningen "Ylimmät vedenkorkeudet ja sortumariskit ranta-alueille rakennettaessa" (Ympäristö-opas nro 52) som publicerades år 2002 ingår rekommendationer om lägsta bygghöjder på insjöarnas och Östersjöns stränder. Rekommendationen motsvarar ett flöde som återkommer i medeltal en gång på 100–200 år.

Under beredningen av reformen av ersättningssystemet har ett vattenstånd eller regn som återkommer i genomsnitt en gång på 50 år eller mera sällan fastställts som exceptionella. Enligt de regionala miljöcentralernas utlåtanden om exceptionella översvämningar 2004 - 2006 kan man dra den slutsatsen att skador på byggnader och lösöre i allmänhet har förorsakats först vid sådana vattenstånd som är klart sällsyntare än den nuvarande återkomstgränsen på högst en gång på 20 år i medeltal. Jämfört med nuläget kommer det återkomstintervall som har fastställts för försäkringsskyddet således inte att avsevärt skärpa ersättningsgrunderna för skador orsakade av översvämning i vattendraget.

När man definierar vad som är en exceptionell översvämning ska man också beakta att ersättningsgrunden kan i praktiken skärpas med tiden när översvämningar som hittills betraktats som exceptionella blir vanligare. Orsaken till detta är att klimatförändringen möjligtvis medför att översvämningar bli vanligare och kraftigare, och till följd av detta kan den återkomstgräns som föreskrivs i lagen i framtiden överskridas först vid högre vattenstånd än för närvarande.

I en särställning befinner sig de byggnader som till en början omfattas av ersättningssystemet men som när flöden som betraktas som exceptionella när lagen träder i kraft eventuellt blir vanligare med tiden hamnar

utanför översvämningsskyddet. Dessa objekt borde skyddas t.ex. med hjälp av vallar eller skyddskonstruktioner i själva byggnaderna. Förebyggande av skador som orsakas av flöden som är vanligare än den sannolikhet som definieras i lagen vore i allmänhet också totalekonomiskt fördelaktigare än ersättande av skador. Det primära ansvaret för en fastighets översvämningsskydd ska liksom för närvarande vila på fastighetsägaren.

Bedömningen av vad som är exceptionella vattenstånd grundar sig i allmänhet på observationer som insamlats under en lång tidsperiod. Om man har tillgång till återkomstkurvor över såväl vattenstånd som vattenföringen i vattendrag som svämmas över används vanligtvis båda som hjälp vid bedömningen av exceptionella översvämningar. Om man inte har tillgång till vattenståndsobservationer, används vid bedömningen ett jämförbart vattendrag som ligger så nära som möjligt och beträffande vilket det finns uppgifter om vattenståndet. Det är möjligt att granska återkomstintervallen även för vattenföringar som beräknats med hjälp av hydrologiska modeller, fast det inte skulle finnas några observationer tillgängliga. Återkomstintervallet för översvämningar i vattendrag har också bedömts med beaktande av återkomstintervallet för regn som föregått översvämningen.

Det är svårare att bedöma sannolikheten av översvämningar som orsakas av isdammar, eftersom i dessa fall kan vattenföringen inte användas för att bedöma återkomstintervallet och därför att en isdamm kan uppkomma även vid rätt låg vattenföring. I allmänhet finns det inte heller observationer av vattenståndet under någon längre tid i fråga om skadeobjektet. Tolkningen av flöden som orsakas av dammar bildade av issörja har varit likadan som tolkningen av översvämningar som orsakas av isdammar. Exceptionella isdamms- och issörjeöversvämningar kan dock bedömas genom att man jämfört det vattenstånd som de orsakar med vattenståndsåterkomsten i samma å eller älv vid motsvarande tidpunkt.

Exceptionellt havsvattenstånd kan definieras vid de tretton vattenståndsstationerna och kalkylmässigt på områdena mellan dem. I långa och grunda vikar kan vattenståndet dock avvika avsevärt från den allmänna ni-

vån på orten. För att beakta dessa skillnader behövs utredningar som gäller enskilda fall.

När man bedömer vad som är exceptionellt regn beaktas hur länge regnet håller på, arealen av det området där det regnar och återkomsten av motsvarande regn under en viss tidsperiod. Styrkan hos regn som förekommer lokalt på ett litet område kan inte nödvändigtvis utredas med hjälp av regnmätare, men med hjälp av t.ex. väderadar kan regnmängden i ett område uppskattas ganska exakt.

Inom det nuvarande ersättningssystemet för översvämningsskador har närings-, trafik- och miljöcentralerna och de före detta regionala miljöcentralerna gett utlåtanden om återkomstintervallet i fråga om översvämningar inom det egna området. Det har också varit möjligt att begära utlåtanden av Finlands miljöcentral. Det är ändamålsenligt att Finlands miljöcentral är den instans som ger utlåtanden, varvid enhetliga bedömningsgrunder och upprätthållandet av det kunnande som utlåtandena kräver kan säkerställas på bästa sätt. Meteorologiska institutet ger utlåtanden om när havsvattenståndet och regn ska betraktas som exceptionellt. Bestämmelser om Finlands miljöcentrals och Meteorologiska institutets uppgifter vid hanteringen av översvämningssrisker kan ges med stöd av lagen om hantering av översvämningssrisker.

Om de utgifter som tas ut för utlåtanden föreskrivs allmänt i lagen om grunderna för avgifter till staten (150/1992) samt närmare i de författningar som gäller de avgifter som tas ut för respektive inrättnings prestationer. Exempelvis ett försäkringsbolag eller en enskild försäkringstagare ska kunna begära utlåtande om ett vattenstånd eller regn är exceptionellt. Tjänsten ska å andra sidan vara tillgänglig för vem som helst på samma sätt som andra myndighetsprestationer som är prissatta i motsvarighet till kostnaderna. Det ska inte vara obligatoriskt att begära utlåtande för att ansöka om ersättning eller bevilja eller förvägra ersättning, utan t.ex. försäkringsbolaget ska i respektive fall kunna bedöma behovet av utlåtande. Utlåtandet ska inte heller vara bindande för försäkringsgivaren, försäkringstagaren eller t.ex. domstolen. Utlåtandet ska dock i praktiken ha en avgörande betydelse för att påvisa ersättnings-

grunden, eftersom det är osannolikt att det går att få något annat mera tillförlitligt bevis på att en översvämning varit exceptionell.

Enligt den gällande översvämningsskadelagen kan ersättning också betalas för skador på konstruktioner som byggts i vattendrag, t.ex. bryggor. Ett försäkringsbaserat översvämningsskydd behöver inte täcka skador av denna typ, eftersom skadefall som gäller t.ex. bryggor är mycket vanliga vid översvämningar och eftersom värdet på den skadade egendomen i allmänhet är rätt lågt. Konstruktioner som placeras i vatten bör också planeras och byggas så att variationer i vattenståndet inte skadar dem.

Av översvämningsskyddet ska ersättas direkta sakskaador som förorsakats den försäkrade egendomen. Genom översvämningsskyddet ersätts dessutom i enlighet med villkoren i försäkringsavtalet de extra och rimliga boendekostnader som den försäkrade förorsakas av den sakskada som drabbat den fasta bostaden och som gör att den försäkrade är tvungen att tillfälligt flytta ut från den fasta bostaden. Ersättningen ska också täcka kostnader som förorsakas försäkringstagaren av uppfyllandet av räddningsplikten enligt försäkringsavtalet för att avvärja eller begränsa skadan. Innehållet i räddningsplikten bestäms i enlighet med lagen om försäkringsavtal och villkoren i försäkringsavtalet.

I säkerhetsföreskrifter som ingår i försäkringsvillkoren har den försäkrade ålagt allmänna förpliktelser att sköta underhållet av försäkringsobjektet jämte därtill hörande konstruktioner. Omsorgsförpliktelserna är preciserade enligt sak i fråga om t.ex. brand-säkerhet, skador till följd av stöld och skadegörelse och läckageskador samt i syfte att bekämpa vissa skador som förorsakas av naturfenomen. Också den som tecknar en försäkring med översvämningsskydd ska för att behålla sin rätt till ersättning ha i lagen beskriven allmän skyldighet att underhålla konstruktionerna. Den allmänna skyldigheten kan preciseras i försäkringsvillkoren t.ex. med skyldighet att se till att fastighetens avlopps- och dagvattenavlopp fungerar. Även för närvarande innehåller säkerhetsföreskrifterna dylika föreskrifter i anslutning till förebyggandet av skador som förorsakas av naturfenomen, t.ex. skyldighet att hindra regn-

vatten från att komma in i byggnaden med system för att avleda vatten.

Meningsskiljaktigheter mellan försäkringsgivaren och försäkringstagaren som gäller beloppet och betalningen av ersättningen från översvämningsskyddet avgörs på motsvarandes sätt som i försäkringsfrågor i allmänhet. I ärendet tillämpas bl.a. bestämmelserna i konsumentskyddslagen (38/1978) om jämkning vid meningsskiljaktigheter mellan konsument och näringsidkare. Konsumenter kan föra ett ärende till Försäkrings- och finansrådgivningen för behandling. Såväl konsumenter som olika samfund såsom bostadsaktiebolag kan begära ett utlåtande av Försäkringsnämnden i ett ärende. Rådgivningens service och nämndens utlåtanden är avgiftsfria. I sista hand avgörs meningsskiljaktigheter som tvistemål i allmän domstol.

I lagen om försäkringsavtal föreskrivs om grunderna för att sänka eller förvägra ersättningen som betalas av försäkringen. I försäkringsvillkoren för översvämningsskyddet kan ingå mera detaljerade bestämmelser om dessa grunder med beaktande av översvämningsskadornas natur. Ersättningen kan förvägras eller sänkas till den del som skada förorsakas en byggnad som har uppförts utan sådant tillstånd som lagstiftningen förutsätter eller i strid med det beviljande tillståndet, eller om skada har förorsakats lös egendom som finns i en sådan byggnad. Ersättningen kan förvägras eller sänkas också i det fallet att skadan är en följd av byggande som strider mot bestämmelser, föreskrifter eller god byggnadssed eller bristfälligt underhåll. Exempelvis i Finlands byggbestämmelsesamling del B3 "Geokonstruktioner" ges närmare föreskrifter om byggande på områden där det finns risk för översvämning och ras, i del C2 "Fukt" föreskrifter och anvisningar om undvikande av skador och olägenheter som förorsakas av fukt vid byggande och i del D1 "Vatten- och avloppsinstallationer för fastigheter" föreskrifter och anvisningar om fastigheters regnvatten- och sockeldräneringsinstallationer. Vid bedömningen av om byggandet är korrekt ska till grund ligga de bestämmelser och föreskrifter som gällde vid byggtidpunkten samt den tekniska kunskap och de byggregommendationer som styrte god byggnadssed vid byggtidpunkten.

När man bygger på områden med översvämningssrisk ska enligt byggbestämmelse-samlingens föreskrifter olägenheter och skador p.g.a. vatten och is förebyggas genom korrekt val av byggplats och/eller konstruktioner. Vid valet av byggnadens höjdläge ska hänsyn tas till yt- och grundvattenförhållandena på byggplatsen. Enligt de allmänna föreskrifterna om regnvatten- och dräneringsinstallationer bör avledning av regnvatten från fastighetens område ordnas med sätt som fungerar bra och så att det inte medför risk för skada eller olycksfall, översvämning eller andra olägenheter. Dessutom bör regnvatteninstallation dimensioneras så att det flöde som motsvarar dimensionerade regn inte för-anleder översvämning. Byggbestämmelse-samlingens föreskrifter gäller uppförande av nybyggnader men till vissa delar tillämpas de också på ändringar och reparationer i byggnader.

Byggrekommendationer som styr god byggnadssed är i synnerhet de anvisningar som ingår i Finlands byggbestämmelsesamling. Anvisningarna är inte förpliktande utan vid byggande kan även andra lösningar användas, om de uppfyller de krav som ställs på byggandet. Också kommunerna kan utfärda rekommendationer om byggpraxis som klarlägger planläggningen och byggnadsordningen.

Under beredningen av reformen har man i samarbete med försäkringsbranschen utrett de faktorer som inverkar på bestämmandet av översvämningsskyddets pris. På basis av utredningen på kan priset på översvämningsskyddet åtminstone i första skede vara oberoende av den faktiska översvämningsskaderisken för ett enskilt försäkringsobjekt. Exempelvis en fastighets läge i förhållande till havet eller ett vattendrag ska inte nödvändigtvis påverka premiebeloppet. Den viktigaste orsaken till detta är det s.k. negativa riskurval som särskilt översvämningar förorsakar. Detta betyder att endast de försäkringstagare som löper den största översvämningssrisken är intresserade av att betala för extra skydd. På grund av det lilla kundantalet skulle priset på översvämningsskyddet då bli så högt att det inte blir någon efterfrågan på försäkringen. Å andra sidan skulle det vara dyrt och höja försäkringskostnaderna att särskilt för

varje försäkringstagare bedöma den risk som förorsakas av exceptionellt vattenstånd i vattendrag och havet. Att bedöma den risk som exceptionella regn medför för enskilda försäkringsobjekt skulle i allmänhet inte ens vara möjligt. På basis av utredningen skulle priset på översvämningsskyddet i första skede inte nödvändigtvis vara beroende av den faktiska skaderisk som försäkringsobjektet löper. I så fall skulle skyddskonstruktioner som minskar risken inte heller nödvändigtvis inverka på försäkringspremiens storlek. Försäkringsgivaren kan naturligtvis överväga huruvida sådana omständigheter beaktas vid fastställande av försäkringspremierna.

Översvämningsskyddets pris ska bestämmas i enlighet med försäkringsmarknadens normala praxis. På försäkringspremien inverkar antalet översvämningsskador som ska ersättas årligen, det högsta tillåtna ersättningsbelopp per kalenderår som förskrivs i den föreslagna lagen, villkoren i det enskilda försäkringsavtalet, t.ex. den självrisk som väljs för brandförsäkringen och försäkringens omfattning liksom marknadsläget och konkurrensen mellan försäkringsgivarna.

Försäkringsskydd mot översvämningsskador

Med tanke på sina medlemsorganisationer godkände Finansbranschens Centralförbund i december 2009 modellvillkor för försäkringsskydd mot översvämningsskador när det gäller privata personers och bostadsaktiebolags försäkringar. Försäkringen enligt modellvillkoren ska ersätta en av en plötslig och oförutsedd händelse orsakad omedelbar och direkt sakskada som orsakats av en översvämning till följd av störtregn eller översvämning i vattendrag eller i havet eller en kombination av dessa. Modellvillkoren motsvarar i huvudsak de ovan fastställda målen för översvämningsskydd.

Ett försäkringsbolag har lanserat på marknaden en försäkring som innehåller översvämningsskydd i enlighet med modellvillkoren. Innan dess har ett bolag i samband med hemförsäkringen tillhandahållit ersättningsskydd mot skador orsakade av störtregn.

Upphävande av översvämningsskadelagen

Utvecklingen i försäkringsbranschen på sistone har visat att försäkringsbolag kan tillhandahålla försäkringar mot översvämningsskador på byggnader och lösöre på samma sätt som mot andra egendomsskador. Det kan också antas att utbudet av försäkringar med översvämningsskydd utvidgas och diversifieras av konkurrensskäl. Således är det möjligt att avveckla systemet med statlig ersättning för skador som översvämningar i vattendrag orsakar på byggnader och lösöre genom att man upphäver den gällande översvämningsskadelagen efter en tillräckligt lång övergångsperiod. Efter att översvämningsskadelagen har upphävts ska det skydd mot jordbrukskador och översvämningsskador på enskilda vägar som avses i den gällande lagen i huvudsak hållas oförändrat enligt beskrivningen nedan.

Efter att översvämningsskadelagen har upphävts finns det enligt dagens uppgift inte möjligheter att teckna försäkringar mot skador som översvämningar i vattendrag orsakar jordbruksbyggnader. I någon större utsträckning har man inte heller under de senaste åren ansökt om ersättning för skador på jordbruksbyggnader och lagrade skördar med stöd av översvämningsskadelagen. Med beaktande av den föreslagna tidpunkten för ikraftträdande av lagen om upphävande av översvämningsskadelagen ska statens ersättningssystem avskaffas tidigast efter år 2013. EU:s nya gemensamma jordbrukspolitik och riktlinjer för statligt stöd ska reformeras från år 2014. Vid reformen ska på riskhanteringen i jordbruket läggas större fokus än tidigare. Kommissionen har till syfte att lämna förslag till lagstiftning för reformen sommaren 2011. Det är ändamålsenligast att frågan om ersättning för översvämningsskador på jordbruksbyggnader granskas under lagens övergångsperiod som ett led i en bredare riskhantering i jordbruket med beaktande av utvecklingen av unionens politik och de instrument som den möjliggör.

Ikraftträdande

Försäkringstagare och försäkringsföretag bör i tillräckligt god tid få vetskap om att ef-

ter en övergångsperiod ska skador som till följd av översvämningar i vattendrag orsakas på byggnader och lösöre inte längre ersättas av statliga medel. Om upphävandet av den gällande översvämningsskadelagen ska därför bestämmas i en särskild lag som ska träda i kraft ca tre år efter att lagen har stadfäst. Övergångsperioden är tillräckligt lång för att olika försäkringsbolag ska kunna lansera egna försäkringsprodukter till marknaden.

Under övergångsperioden ska jord- och skogsbruksministeriet tillsammans med social- och hälsovårdsministeriet följa upp hur utbudet av försäkringsprodukter utvecklas med beaktande av målen för översvämningsskyddet.

Enligt den föreslagna bestämmelsen om ikraftträdande ska de skador enligt översvämningsskadelagen som inträffar före upphävandet av lagen, ersättas enligt bestämmelserna i den gällande översvämningsskadelagen efter det att lagen om upphävande har trätt i kraft.

1.2 Lag om ändring av lagen om ersättande av skördeskador

4 § Förutsättningar för erhållande av ersättning. Enligt förslaget ska ordalydelsen i paragrafens 1 mom. ändras så att ordet skördeskadeersättning ersätts med ordet ersättning. På så sätt ska de förutsättningar för erhållande av ersättning som avses i paragrafen också tillämpas på de skador som avses i den nya 8 a § som föreslås nedan.

7 § Normskörd. Det föreslås att 3 mom. ändras så att vid beräkning av värdet av brukningsenhetens normskörd, som används vid kalkyleringen av skördeskadeersättningar, beaktas endast odlingsarealen för de växtarter som hör till ersättningssystemet för skördeskador. Sålunda beräknas värdet av brukningsenhetens normskörd på motsvarande sätt som i den gällande skördeskadelagen. Den föreslagna ändringen behövs p.g.a. den nya 8 a § som föreslås nedan, och den motsvarar praxisen enligt nuvarande översvämningsskadelagen. Inga ändringar föreslås i beräkningsgrunderna för värdet av normskörden.

8 a § Ersättning för skador som förorsakats av exceptionella översvämningar. Det

föreslås att till skördeskadlagen fogas en ny 8 a §, där det föreskrivs om ersättning för sådana skador som förorsakats av exceptionella översvämningar. En motsvarande bestämmelse ingår i den gällande översvämningsskadlagen.

Med stöd av 1 mom. kan ersättning betalas för skador som av exceptionella översvämningar i vattendrag förorsakats sådana växande eller skördemogna trädgårdsprodukter som inte omfattas av ersättningssystemet för skördeskador, samt för skador på grund av att sådden av dessa växtarter förhindrats till följd av en sådan översvämning. Dessutom kan ersättas skador som av dessa översvämningar förorsakats bärgad skörd som lagrats utomhus. Förslaget medför inga ändringar i sak i förhållande till den gällande lagstiftningen. Ersättning kan således betalas för skador som av exceptionella översvämningar i vattendrag förorsakats trädgårdsväxter vid produktion av färskvaror eller ensilagebalar som lagrats utomhus.

Ersättningen ska betalas som stöd som avses i artikel 3 i kommissionens förordning (EG) nr 1535/2007 om tillämpningen av artiklarna 87 och 88 i EG-fördraget på stöd av mindre betydelse inom sektorn för produktion av jordbruksprodukter eller som sk. *de minimis* -stöd, så som det har varit praxis under de senaste åren.

Enligt paragrafens 2 mom. kan ersättningen uppgå till högst 80 procent av värdet på den förstörda eller skadade skörden eller den förhindrade sådden. Av ersättningen ska subtraheras ersättningar enligt annan lagstiftning och eventuella försäkringsersättningar. Skördens värde räknas ut med hjälp av växtartens pris per enhet och normskörden, varom föreskrivs i 6 § och 7 § 1 mom. i skördeskadlagen. Till denna del motsvarar förslaget bestämmelserna i den gällande översvämningsskadlagen. Enligt förslaget ska Landbygdsverket fastställa växtartens pris per enhet och normskörden. Ersättning betalas inte om det belopp som skall ersättas understiger 100 euro. Den föreslagna minimigränsen för ersättningen överensstämmer med gränserna enligt andra stödsystem.

Enligt 3 mom. ska ersättning inte betalas för en skada som ska ersättas enligt vattenlagen. Förslaget motsvarar även till denna del

bestämmelserna i gällande översvämningsskadlagen.

Enligt paragrafens 4 mom. kan genom förordning av statsrådet bestämmas om ersättningsprocent, ersättningens maximibelopp och om de närmare grunderna för ersättningen. Under de senaste åren har sökandena fått en ersättning som omfattar 60 procent av de skador på landbruket som enligt översvämningsskadlagen ska ersättas.

10 § Kommunens landsbygdsnäringsmyndighets uppgifter. Paragrafens 1 mom. ska enligt förslaget ändras så att landsbygdsnäringsmyndigheten i kommunen också ska sköta uppskattningen av de skador som avses i 8 a §. Den kommunala myndigheten kan få sakkunnighjälp av Finlands miljöcentral för att bedöma huruvida översvämningen i vattendrag varit exceptionell. Till de uppgifter som ska lämnas till Landsbygdsverket fogas uppgifterna om skador som ska ersättas med stöd av 8 a §.

Paragrafens 1 mom. ska också ändras så att närmare bestämmelser om grunderna för ersättningen till rådgivningsorganisationerna och grunderna för den avgift för uppskattning av skördeskada som kommunen kan ta ut hos odlaren kan utfärdas genom förordning av statsrådet i stället för en förordning av jord- och skogsbruksministeriet.

13 § Sänkning och förvägran av ersättning. Ordalydelsen i paragrafen ska enligt förslaget ändras så att ordet skördeskadeersättning ersätts med ordet ersättning, så att paragrafen också ska tillämpas på de skador som avses i den nya 8 a §.

1.3 Lag om ändring av lagen om enskilda vägar

94 §. Enligt gällande översvämningsskadlagen kan av statens medel ersättas skador som förorsakats enskilda vägar av exceptionella översvämningar i vattendrag. I ersättningspraxis har som enskilda vägar betraktats även andra enskilda vägar än sådana som avses i lagen om enskilda vägar förutsatt att vägen ändå har använts av flera fastigheter än en. Med stöd av översvämningsskadlagen har man således inte ersatt skador som har förorsakats vägar som betjänar bara en fastighet, t.ex. ägovägar inom fastigheten.

Enligt förslaget ska ersättning för vägar som avses i lagen om enskilda vägar fortfarande kunna betalas av statens medel för skador som orsakats av exceptionella översvämningar i vattendrag. Bestämmelsen om statsbidrag ska enligt förslaget placeras i stället för den 94 § som tidigare upphävts i lagen.

Vägar som avses i lagen om enskilda vägar är enligt 1 § alla enskilda vägar, med undantag av sådana vägar som endast ägaren eller innehavaren av vederbörande fastighet äger rätt att nyttja. Till den del det särskilt föreskrivs om det i lag tillämpas lagen dessutom på sådana vägar som även andra har rätt att nyttja, men till vilken ingen äger bestående nyttjanderätt. Till den sistnämnda gruppen hör bl.a. sådana ovan nämnda enskilda vägar som är i gemensam användning och för vilka det enligt ersättningspraxis har betalats ersättning för översvämningsskador trots att ett väglag enligt lagen om enskilda vägar inte har ansvarat för skötseln av vägen.

I 2 § 1 mom. 3 punkten i den gällande översvämningsskadelagen nämns som skador som ersätts vid sidan av enskilda vägar skador på broar, diken eller vallar. Av lagen eller dess motivering framgår inte om de konstruktioner som uppräknas i bestämmelsen ersätts endast när de utgör en del av en enskild väg. Det har mycket sällan ansökts om ersättning för andra diken än sådana som hör till enskilda vägar, så det finns inte någon etablerad ersättningspraxis till denna del. Enligt förslaget klarläggs regleringen så att bidrag kan betalas endast för reparation av sådana till vägen hörande konstruktioner som det föreskrivs om i 5 § i lagen om enskilda vägar. Enligt nämnda bestämmelse hör till en väg bl.a. körbana, gång- och cykelbana samt de områden, anläggningar och anordningar som varaktigt behövs för deras bestånd och användning, såsom vägren, slänt, vägbank, dike, trumma och bro. Konstruktioner som placeras i vatten borde dock planeras och byggas så att variationer i vattenståndet inte skadar dem. Detta bör beaktas när man i enlighet med förslaget till paragrafens 3 mom. bedömer de skäliga åtgärder som skulle ha kunnat förebygga skadan på en sådan konstruktion och vilkas försummelse kan leda till att bidrag förvägras.

Enligt förslaget kan av statens medel beviljas bidrag för reparation av skador som förorsakats av en exceptionell översvämning i vattendrag. Det sammanlagda bidragsbeloppet är bundet till ett anslag som respektive år tas in i statsbudgeten. Det tas inte in något separat anslag i budgeten för de bidrag som krävs för översvämningsskador, utan bidragen betalas av de allmänna anslag som enligt 93 § anvisas för underhåll och förbättring av enskilda vägar.

Bidragstagare enligt lagen om enskilda vägar är väglaget. Ett väglag är en juridisk person vars huvudsakliga uppgift är att för delägarnas gemensamma räkning sköta väghållningen, dvs. upprätthålla en vägförbindelse. Enligt förslaget är förutsättningen för att bidraget ska beviljas, på samma sätt som i fråga om andra i lagen av enskilda vägar avsedda bidrag, att det har bildats ett väglag för den väg som får stöd.

Bidraget är högst 80 procent av skadebeloppet. När bidrag beviljas tillämpas således inte förutsättningarna enligt 93 - 93 b § och inte maximibeloppen av bidragen. Bidrag under 1 000 euro betalas dock inte. Detta motsvarar den skadelidandes självrisk vid översvämningsskador på enskilda vägar.

Enligt 2 mom. betalas inget bidrag om översvämningen har förorsakats av en lagstridig åtgärd. Orsaken till en sådan översvämning kan t.ex. vara ett förfarande i strid med vattenlagen som förorsakar skador som ersätts enligt vattenlagen. Bidrag beviljas inte heller om skadan kunde ha förhindrats genom rimliga åtgärder från den skadelidandes sida eller om den skadelidande har rätt att få ersättning för skadan på någon annan grund.

Enligt 3 mom. tillämpas på ansökan om bidrag, behandling av ansökan och betalning av bidrag vad som om detta föreskrivs i fråga om bidrag för förbättring av enskild väg. Sådana bestämmelser ingår i statsrådets förordning om enskilda vägar (1267/2000). När det gäller att utreda en översvämningsskada, har den närings-, trafik- och miljöcentral som fattar beslut om beviljande av bidraget, rätt att få sakkunnighjälp av Finlands miljöcentral.

Enligt 21 § i lagen om enskilda vägar ett väglag ingå ett avtal om väghållning med kommunen. Då gäller i fråga om kommunen

i tillämpliga delar vad som väglagets del föreskrivs om statsbidrag, ansökan om statsbidrag, betalning och ändringssökande. Sagda bestämmelse ska på motsvarande sätt gälla även bidrag som söks på grund av en översvämningsskada som förorsakats vägen.

2 Ikraftträdande

Lagarna föreslås träda i kraft den 1 januari 2014, dvs. ungefär tre efter att de har stadfästs. Under övergångsperioden ska man uppfölja de försäkringsprodukter som lanseras på marknaden. På basis av uppföljningen ska bedömas huruvida det har uppkommit försäkringsprodukter som i jämförelse med

det statliga ersättningssystemet innehåller ett tillräckligt översvämningsskydd. I en sådan situation kan det statliga systemet med ersättning för byggnads- och lösöresskador orsakade av översvämningar i vattendrag avskaffas, så att ett motsvarande ersättningsskydd ändå bevaras.

3 Lagstiftningsordning

Lagförslagen kan behandlas i vanlig lagstiftningsordning.

Med stöd av vad som anförts ovan föreläggs Riksdagen följande lagförslag:

*Lagförslag***1.****Lag****om upphävande av lagen om ersättande av skador som förorsakats av exceptionella översvämningar**

I enlighet med riksdagens beslut föreskrivs:

1 §

Genom denna lag upphävs lagen om ersättande av skador som förorsakats av exceptionella översvämningar (284/1983).

2 §

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2014.
På ersättandet av skada som orsakats innan denna lag träder i kraft tillämpas de bestämmelser som gäller vid ikraftträdandet.

2.

Lag**om ändring av lagen om ersättande av skördeskador**

I enlighet med riksdagens beslut

upphävs i lagen om ersättande av skördeskador (1214/2000) 2 § 4 mom.,
ändras 4 § 1 mom., 7 § 3 mom. samt 10 och 13 §,
 av dem 7 § 3 mom. sådant det lyder i lag 434/2007, 10 § sådan den lyder delvis ändrad i lag 434/2007 och 13 § sådan den lyder delvis ändrad i lag 1495/2007, samt
fogas till lagen en ny 8 a § som följer:

4 §

Förutsättningar för erhållande av ersättning

Ersättningar enligt denna lag kan betalas till odlare som har minst tre hektar odlad åker eller minst en halv hektar odlingsareal för trädgårdsväxter på friland.

7 §

Normskörd

Med värdet av brukningsenhetens normskörd avses summan av värdena av de på brukningsenheten odlade och enligt 4 § 5 mom. ersättningsgilla växtarternas normskördar multiplicerade med odlingsarealerna.

8 a §

Ersättning för skador som orsakats av exceptionella översvämningar

Ersättning kan betalas för skador som exceptionella översvämningar i vattendrag har orsakat på andra än sådana växande eller skördemogna trädgårdsprodukter som avses i 4 § 5 mom. eller för skador som har uppkommit på grund av att sådden av dessa växtarter har förhindrats. Dessutom kan ersättning betalas för skada på utomhuslagrad

skörd som har uppkommit till följd av en sådan översvämning. Ersättningen betalas i form av stöd enligt artikel 3 i kommissionens förordning (EG) nr 1535/2007 om tillämpningen av artiklarna 87 och 88 i EG-fördraget på stöd av mindre betydelse inom sektorn för produktion av jordbruksprodukter.

Ersättningen är begränsad till högst 80 procent av värdet på skadan med avdrag för ersättningar enligt annan lagstiftning och avdrag för ersättningar från försäkring. Beräkningen av skadan bygger på växtartens pris per enhet och normskörd som Landsbygdsverket fastställer för de växtarter som avses i 1 mom. efter att skadan har uppkommit. Ersättning betalas inte om ersättningsbeloppet är mindre än 100 euro.

Ersättning betalas inte för en skada som ersätts enligt vattenlagen (264/1961),

Bestämmelser om ersättningsprocent, maximala ersättningar och närmare grunder för ersättningen får utfärdas genom förordning av statsrådet.

10 §

Kommunens landsbygdsnäringsmyndighets uppgifter

Landsbygdsnäringsmyndigheten i den kommun där brukningsenhetens driftscentrum finns behandlar de ersättningsansökningar och beslutar om beviljandet av de ersättningar som avses i denna lag. Kommu-

nens landsbygdsnäringsmyndighet skall också se till att skördeskadorna uppskattas i de fall som avses i 8 och 8 a §. Vid uppskattning av skador kan kommunens landsbygdsnäringsmyndighet vid behov som sakkunniga anlita rådgivningsorganisationer. Till rådgivningsorganisationerna kan av det i 5 § 1 mom. nämnda anslaget betalas ersättning för deras sakkunniginsatser. Vid utredningen av en översvämnings exceptionella karaktär har kommunens landsbygdsnäringsmyndighet rätt att få sakkunnighjälp av Finlands miljöcentral. För uppskattning av skördeskada kan kommunen hos den odlare som ansökt om ersättning ta ut en avgift. Närmare bestämmelser om grunderna för ersättningen till rådgivningsorganisationerna och grunderna för den avgift för uppskattning av skördeskada som kommunen kan ta ut hos odlaren får utfärdas genom förordning av statsrådet.

Kommunens landsbygdsnäringsmyndighet skall ge Landsbygdsverket de uppgifter som hänför sig till ersättningarna enligt denna lag.

Landsbygdsverket kan meddela föreskrifter om förfarandena i anslutning till inlämnandet av uppgifter.

13 §

Sänkning och förvägras av ersättning

Ersättningen kan sänkas eller förvägras, om den som har ansökt om ersättning uppsåtligt eller av vårdlöshet bidragit till skadan eller om odlingen har anlagts på en växtplats vars beskaffenhet eller läge inte lämpar sig för grödan i fråga.

Ersättningen kan förvägras om för erhållande av ersättning någon omständighet eller åtgärd har givits en sådan form som inte motsvarar sakens egentliga natur eller ändamål.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2014.
Åtgärder som krävs för verkställigheten av denna lag får vidtas innan lagen träder i kraft.

3.

Lag**om ändring av 94 § i lagen om enskilda vägar**

I enlighet med riksdagens beslut
fogas till lagen om enskilda vägar (358/1962) en ny 94 §, i stället för den 94 § som upphävts genom lag 1606/1995, som följer:

94 §

För reparation av översvämningsskador som förorsakats av en enskild väg av exceptionella översvämningar i vattendrag kan bidrag beviljas inom ramen för de anslag som avses i 93 §. För att bidra ska kunna beviljas, krävs att man har bildat ett väglag som sköter vängangelägenheterna. Bidraget är högst 80 procent av beloppet av den värderade och godkända översvämningsskadan. Om de översvämningsskador och kostnader som förorsakats samma väg är mindre än 1 000 euro betalas inget bidrag.

Bidrag betalas inte om översvämningsskadan har orsakats av en lagstridig åtgärd eller

om skadan kunde ha förhindrats genom rimliga åtgärder från den skadelidandes sida eller om den skadelidande har rätt att få ersättning för skada på någon annan grund.

På ansökan om bidrag, behandling av ansökan och betalning av bidrag tillämpas vad som om detta föreskrivs i fråga om bidrag för förbättring av enskild väg. Vid utredningen av en översvämningsskada av exceptionella karaktär har närings-, trafik- och miljöcentralen rätt att få sakkunnighjälp av Finlands miljöcentral.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2014.

Helsingfors den 3 december 2010

Republikens President

TARJA HALONEN

Jord- och skogsbruksminister *Sirkka-Liisa Anttila*

2.

Lag**om ändring av lagen om ersättande av skördeskador**

I enlighet med riksdagens beslut

upphävs i lagen om ersättande av skördeskador (1214/2000) 2 § 4 mom.,
ändras 4 § 1 mom., 7 § 3 mom. samt 10 och 13 §,
av dem 7 § 3 mom. sådant det lyder i lag 434/2007, 10 § sådan den lyder delvis ändrad i lag
434/2007 och 13 § sådan den lyder delvis ändrad i lag 1495/2007, samt
fogas till lagen en ny 8 a § som följer:

Gällande lydelse

2§

Skördeskadeersättning

Föreslagen lydelse

På ersättning av skador som orsakats skör-
dade eller bärgade grödor till följd av excep-
tionella översvämningar tillämpas vad som
särskilt föreskrivs om detta.

(upphävs)

4 §

Förutsättningar för erhållande av ersättning

Skördeskadeersättning kan betalas till odla-
re som har minst tre hektar odlad åker eller
minst en halv hektar odlingsareal för träd-
gårdsväxter på friland.

4 §

Förutsättningar för erhållande av ersättning

Ersättningar enligt denna lag kan betalas
till odlare som har minst tre hektar odlad åker
eller minst en halv hektar odlingsareal för
trädgårdsväxter på friland.

7 §

Normskörd

Med värdet av brukningsenhetens norm-
skörd avses summan av värdena av de på
brukningsenheten odlade enligt denna lag er-
sättningsgilla växtarternas normskördar mul-
tiplicerade med odlingsarealerna.

7 §

Normskörd

Med värdet av brukningsenhetens norm-
skörd avses summan av värdena av de på
brukningsenheten odlade och enligt 4 § 5
mom. ersättningsgilla växtarternas normskör-
dar multiplicerade med odlingsarealerna.

8 a §

Ersättning för skador som orsakats av exceptionella översvämningar

Ersättning kan betalas för skador som exceptionella översvämningar i vattendrag har orsakat på andra än sådana växande eller skördemogna trädgårdsprodukter som avses i 4 § 5 mom. eller för skador som har uppkommit på grund av att sådden av dessa växtarter har förhindrats. Dessutom kan ersättning betalas för skada på utomhuslagrad skörd som har uppkommit till följd av en sådan översvämning. Ersättningen betalas i form av stöd enligt artikel 3 i kommissionens förordning (EG) nr 1535/2007 om tillämpningen av artiklarna 87 och 88 i EG-fördraget på stöd av mindre betydelse inom sektorn för produktion av jordbruksprodukter.

Ersättningen är begränsad till högst 80 procent av värdet på skadan med avdrag för ersättningar enligt annan lagstiftning och avdrag för ersättningar från försäkring. Beräkningen av skadan bygger på växtartens pris per enhet och normskörd som Landsbygdsverket fastställer för de växtarter som avses i 1 mom. efter att skadan har uppkommit. Ersättning betalas inte om ersättningsbeloppet är mindre än 100 euro.

Ersättning betalas inte för en skada som ersätts enligt vattenlagen (264/1961),

Bestämmelser om ersättningsprocent, maximala ersättningar och närmare grunder för ersättningen får utfärdas genom förordning av statsrådet.

10 §

Kommunens landsbygdsnäringsmyndighets uppgifter

Landsbygdsnäringsmyndigheten i den kommun där brukningsenhetens driftscentrum finns behandlar de ersättningsansökningar och beslutar om beviljandet av de ersättningar som avses i denna lag. Kommunens landsbygdsnäringsmyndighet skall också se till att skördeskadorna uppskattas i de fall som avses i 8 §. Vid uppskattning av skador kan kommunens landsbygdsnäringsmyndighet vid be-

10 §

Kommunens landsbygdsnäringsmyndighets uppgifter

Landsbygdsnäringsmyndigheten i den kommun där brukningsenhetens driftscentrum finns behandlar de ersättningsansökningar och beslutar om beviljandet av de ersättningar som avses i denna lag. Kommunens landsbygdsnäringsmyndighet skall också se till att skördeskadorna uppskattas i de fall som avses i 8 och 8 a §. Vid uppskattning av skador kan kommunens landsbygdsnär-

hov som sakkunniga anlita rådgivningsorganisationer. Till rådgivningsorganisationerna kan av det i 5 § 1 mom. nämnda anslaget betalas ersättning för deras sakkunniginsatser enligt grunder som bestäms genom förordning av jord- och skogsbruksministeriet. För uppskattning av skördeskada kan kommunen hos den odlare som ansökt om ersättning ta ut en avgift om vars grunder bestäms genom förordning av jord- och skogsbruksministeriet.

Kommunens landsbygdsnäringsmyndighet skall tillställa Landsbygdsverket de uppgifter som hänför sig till skördeskadeersättningarna. Landsbygdsverket kan meddela föreskrifter om förfarandena i anslutning till inlämnandet av uppgifter.

13 §

Sänkning och förvägran av ersättning

Ersättningen för en skördeskada kan sänkas eller förvägras, om den som har ansökt om ersättning uppsåtligen eller av vårdlöshet bidragit till skadan eller om odlingen har anlagts på en växtplats vars beskaffenhet eller läge inte lämpar sig för grödan i fråga.

Skördeskadeersättning kan förvägras om för erhållande av ersättning någon omständighet eller åtgärd har givits en sådan form som inte motsvarar sakens egentliga natur eller ändamål.

ingsmyndighet vid behov som sakkunniga anlita rådgivningsorganisationer. Till rådgivningsorganisationerna kan av det i 5 § 1 mom. nämnda anslaget betalas ersättning för deras sakkunniginsatser. Vid utredningen av en översvämnings exceptionella karaktär har kommunens landsbygdsnäringsmyndighet rätt att få sakkunnighjälp av Finlands miljöcentral. För uppskattning av skördeskada kan kommunen hos den odlare som ansökt om ersättning ta ut en avgift. Närmare bestämmelser om grunderna för ersättningen till rådgivningsorganisationerna och grunderna för den avgift för uppskattning av skördeskada som kommunen kan ta ut hos odlaren får utfärdas genom förordning av statsrådet.

Kommunens landsbygdsnäringsmyndighet skall tillställa Landsbygdsverket de uppgifter som hänför sig till ersättningarna enligt denna lag. Landsbygdsverket kan meddela föreskrifter om förfarandena i anslutning till inlämnandet av uppgifter.

13 §

Sänkning och förvägran av ersättning

Ersättningen kan sänkas eller förvägras, om den som har ansökt om ersättning uppsåtligen eller av vårdlöshet bidragit till skadan eller om odlingen har anlagts på en växtplats vars beskaffenhet eller läge inte lämpar sig för grödan i fråga.

Ersättningen kan förvägras om för erhållande av ersättning någon omständighet eller åtgärd har givits en sådan form som inte motsvarar sakens egentliga natur eller ändamål.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2014.

Åtgärder som krävs för verkställigheten av denna lag får vidtas innan lagen träder i kraft

3.

Lag**om ändring av 94 § i lagen om enskilda vägar**

I enlighet med riksdagens beslut
fogas till lagen om enskilda vägar (358/1962) en ny 94 §, i stället för den 94 § som upphävts
genom lag 1606/1995, som följer:

Gällande lydelse

94 §

Föreslagen lydelse

94 §

För reparation av översvämningsskador som förorsakats av en enskild väg av exceptionella översvämningar i vattendrag kan bidrag beviljas inom ramen för de anslag som avses i 93 §. För att bidra ska kunna beviljas, krävs att man har bildat ett väglag som sköter vängelägenheterna. Bidraget är högst 80 procent av beloppet av den värderade och godkända översvämningsskadan. Om de översvämningsskador och kostnader som förorsakats samma väg är mindre än 1 000 euro betalas inget bidrag.

Bidrag betalas inte om översvämningsskadan har orsakats av en lagstridig åtgärd eller om skadan kunde ha förhindrats genom rimliga åtgärder från den skadelidandes sida eller om den skadelidande har rätt att få ersättning för skada på någon annan grund.

På ansökan om bidrag, behandling av ansökan och betalning av bidrag tillämpas vad som om detta föreskrivs i fråga om bidrag för förbättring av enskild väg. Vid utredningen av en översvämningsskada exceptionella karaktär har närings-, trafik- och miljöcentralen rätt att få sakkunnighjälp av Finlands miljöcentral.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2014.